

EUGLENA

PB-PP|B-37037
BELGIE(N)-BELGIQUE

JAAR 43
GANG
NR. 4

**CONGRES:
TOT OP DE BODEM**

ZOMER 2023

DRIEMAANDELIJKS NATIONAAL TIJDSCHRIFT VAN JNM

JE BEESTIGSTE JEUGDBEWEGING

EUGLENA

LENTE 2023

JE BEESTIGSTE JEUGDBEWEGING

JNM, de Jeugdbond voor Natuur en Milieu, is een jeugdbeweging voor iedereen tussen 7 en 26 jaar die zich goed voelt in de natuur en zijn schouders niet ophaalt voor het milieu. Samen trekken we het hele jaar door de mooiste natuurgebieden in en laten we ons betoveren door de zotste waarnemingen. We nemen zelf een zaag of schop in de hand en maken ruimte voor natuur. Bovendien gaan we op een duurzame en milieuvriendelijke manier door het leven en proberen we anderen daar ook warm voor te maken. En tijdens de zomermaanden? Dan kan je tijdens één van onze veertig zomerkampen in binnen- en buitenland dagenlang genieten met vrienden in de natuur. Kom zelf op ontdekking bij één van onze vijftig afdelingen in Vlaanderen en Brussel.

LID WORDEN EN BLIJVEN

We vinden het belangrijk dat iedereen met interesse voor natuur en milieu bij JNM terecht kan. Daarom kan je kiezen uit drie verschillende lidgeldtarieven. Het standaardtarief is 26 euro. Als je JNM wat meer wil steunen, kan je kiezen voor het verhoogd tarief van 32,5 euro. Als je het financieel moeilijker hebt, dan kies je het verlaagd tarief van 5 euro. Voor steunleden is het standaardtarief 30 euro. Er is ook een verlaagd tarief van 24 euro (je krijgt ook een abonnement op Euglena). Voor instellingen, bibliotheken, scholen... kan je lid worden voor 40 euro (je krijgt een abonnement op Euglena + Kikker).

CONTACTEER ONS

Op lokaal niveau zetten honderden vrijwilligers zich in om JNM'ers van 40 afdelingen uren leesplezier te bezorgen. Vul je gemeente in bovenaan op jnm.be en je komt terecht op de contactpagina van jouw afdeling.

DE EUGLENA

Euglena is het driemaandelijkse nationale tijdschrift van JNM. De artikels en foto's worden gemaakt door onze vrijwilligers. Dank aan alle schrijvers en fotografen! Vragen? Inzendingen? Eén adres: euglena@jnm.be

Werkten mee aan dit nummer: Karel De Witte, Margot Draelants, Mirte Eyckerman, Kristiaan Proesmans, Lotte Rohde, Raf Vanisterbecq, Simon Vandepitte, Robbe Cool,

Vormgeving en illustraties: Bavo Josephy

Coverfoto: June Heene

INHOUDSTAFEL

3 Voorwoord van een bovo

NATUURSTUDIE

4 Verslag NatuurStudieCongres
8 Schaapjes tellen voor gevorderden

NATUURBEHEER

12 Bedreigde diersoorten en klonen

MILIEU

16 België en dierenwelzijn
20 Heimat für Kohle

NOG MEER LEUKS

26 Diversiteitsdag
29 GDPR-proof de zomer door

NATIONAAL

31 Nationaal kort

AANKONDIGINGEN

32 Nazofé op 6 oktober 2023

VOORWOORD VAN EEN BOVO

Lieve JNM-vrienden,

Ik schrijf jullie vanuit mijn luie zetel, op onze vrije dag, want het is 1 mei. Ik ga er dan ook niet te veel woorden aan vuilmaken. Het is misschien Dag van de Arbeid, maar ik neem mijn rustdagen ook heel letterlijk. En die rust kan ik ook wel even gebruiken. Ik ben net verhuisd, zit gepropt tussen ongeleegde kartonnen dozen, een verdwaalde kat, vuile tassen met bodempjes koude koffie, en een verlangen naar de zomer.

Als ik nadenk over het uitpakken van de dozen en opruimen, zinkt de moed mij al in de schoenen. Dus vlucht ik even in het schrijven van een voorwoord, waar ik lekker verder kan mijmeren over die aankomende zomer.

“Ik knipperde twee keer met mijn ogen, en plots staan we daar.”

Naarmate dat waterige zonnetje steeds krachtiger wordt, en ik mijn oren terug zal moeten insmeren (want geloof mij, er is niets zo rot als verbrande oren), groeit ook de goesting in het zo veel en zo lang mogelijk buiten zijn. Lange, zachte avonden aan het kampvuur met goede vrienden. Sterrenkijken en steeds weer die drie zelfde sterrenbeelden zoeken. Want eerlijk, kent er iemand meer sterrenbeelden dan de Grote beer, Kleine beer en Orion? Zo ja, mag je mij altijd komen lesgeven.

Ook het zomercongres is er eentje waar we opnieuw naartoe kunnen leven. Als jullie verder bladeren in deze Euglena vinden jullie alle informatie over het zomercongres, waardoor het alleen maar leuker is te verlangen naar ons grootste evenement van het jaar. Bereid jullie maar al voor, we maken er een feest van.

Samen met die aankomende zomer, komt dus ook het einde van het werkjaar weer in zicht. Het voelt nog maar twee weken geleden dat ik mijn eerste voorwoord als bovo schreef, en daarin het begin van het werkjaar bejubelde. Ik knipperde twee keer met mijn ogen, en plots staan we hier.

Ik zeg het elk jaar opnieuw, maar dit jaar is weer

voorbijgevlogen. Ik heb enorm mooie herinneringen aan onder andere onze twee edities van de Algemene Vergadering-evenementen. De gespendeerde dagen op het Bondssecretariaat, de vele vergaderingen, zelfs de tonnen mails in mijn mailbox. Het is al een deugd geweest de ploegen bezig te zien, de bergen aan verzet werk, enkel en alleen door een hoopje jonge vrijwilligers, en acht prachtige personeelsleden. Ik sta er elke keer weer van te kijken.

Voor al ben ik benieuwd en enthousiast te zien wat de laatste maanden voor ons nog in petto hebben. Ook al hebben we nog eventjes te gaan, wil ik toch alvast een dikke merci zeggen tegen iedereen die zich dit jaar geëngageerd heeft voor onze vereniging. Jullie zijn stuk voor stuk knallers, en ik hoop jullie nog veel tegen te komen.

Mijn herinneringen aan dit werkjaar pak ik alvast in, in een denkbeeldig doosje, en dat verhuis ik mee in mijn hoofd. Het zal daar wel eventjes blijven staan. Want dat mag ook wel.

Mirte

In naam van de bondstop

NATUURSTUDIE- CONGRES

VERSLAG VAN EEN WEEK VOL NATUURSTUDIE

DOOR Karel De Witte

Traditiegetrouw vond tijdens de tweede week van de paasvakantie het Natuur-StudieCongres (NSC) opnieuw plaats. Voor deze editie was onze uitvalsbasis Torgny, het zuidelijkste dorpje van België, vlak bij de Franse grens. Van daaruit verkenden we het natuurgebied De Gaume. De grote natuurwaarde ervan drukt zich vooral uit in enkele mooie kalkgraslanden, kalkmoerassen en prachtige loofbossen. De kalkrijke bodem is niet super vruchtbaar en biedt daarom minder competitieve planten de kans om toch te groeien. De Gaume herbergt een enorme biodiversiteit aan planten en bijgevolg ook aan insecten, reptielen, enzovoort. Benieuwd wat we gezien hebben en waar we overal geweest zijn? Lees het hier!

DINSDAG

Met een groot deel van de groep verzamelden we dinsdagochtend in Gent-Sint-Pieters om de trein te nemen naar Virton, en uiteraard passeerde de trein daarbij door Brussel. Het moest nu net lukken dat die dag het treinverkeer in heel Brussel ernstig verstoord was door rook in de treintunnel van Brussel-Centraal. Onze trein had gelukkig beperkte vertraging en we haalden net onze overstap richting Libramont. Daar hadden we minder

geluk, maar het uurtje wachten op de volgende trein vloog voorbij door het weerzien van oude vrienden en door het leren kennen van nieuwe. Vanuit station Virton vertrok vervolgens de fietskaravaan richting Torgny.

Aangekomen in Torgny inspecteerden we eerst snel het zaaltje dat die week onze uitvalsbasis zou vormen. Het bleek veel ruimer en aangenamer dan verwacht! Veel tijd om te genieten van ons nieuw hoofdkwartier was er niet, want

de zon scheen en dus vertrokken we direct op excursie om de omgeving van Torgny te verkennen. We wandelden een stevig hellinkje op tot we belandden bij enkele akkers en een leuk graslandje net ten oosten van Torgny en vlak bij het gebied Raymond Mayné.

Dat eerste excursietje leverde al enkele leuke soortjes op. We zagen het te verwachten, maar zeer zeldzame, wildemanskruid. Twee gekraagde roodstaarten lieten zich goed zien. Ook vonden we het schuimnest (een soort van eicoccon) van een Europese bidsprinkhaan en vingen we een witstipplatlijfje.

's Avonds genoten we in ons zaaltje van een spaghetti en werden er PowerPoint-presentaties gegeven over de geologie van de streek en de te verwachten soorten voor de volgende dag, super interessant! Hierna zetten we op de tentenweide de triptraps (muizenvallen) op 'onscherp'. Dat wil zeggen dat we wat lekkers voor de muizen in de vallen leggen, maar de val staat nog niet aan. Zo wennen de muizen aan de aanwezigheid van de vallen en weten ze dat ze daar eten kunnen vinden. We deden ook nog een kleine avondwandeling waarbij een straatlantaarn ons een pracht van een soort voorschotelde: een verse nachtpauwoog fladderde minutenlang rond het felle licht en liet zich super goed zien aan de hele groep, geweldig!

WOENSDAG

Het regende heel de nacht heftig en de weersvoorspellingen waren weinig rooskleurig voor het verdere verloop van de dag. Gelukkig is De Gaume toch een beetje een microklimaat want het weer was de hele week beduidend beter dan voorspeld (en gelukkig maar).

Woensdagvoormiddag verkenden we de graslandjes van Raymond Mayné, een gebied vernoemd naar de twee individuen die ervoor gezorgd hebben dat dit stukje natuur bewaard en beheerd werd. Het barstte er van de orchideeën maar het was nog te vroeg op het jaar om er in bloei te vinden. Leuke soortjes waren onder andere grote keverorchis en blauw vliegend hert. We vervolgden onze wandeling door het aangrenzende bos dat vol stond met witte bosanemoontjes, heerlijk! Ook vonden we: ongevlekt

longkruid, eenbes, rood peperboompje, vingerzegge en ovale breedborst (een zeer zeldzame loopkever).

Na het middageten trokken we nog dieper het bos in. Het was een pracht van een wandeling in een geweldig bos dat echt bomvol stond met bosvogelmelk (zeer zeldzaam) en we vonden ons eerste exemplaar verspreidbladig goudveil. Daarnaast zagen we bleke schubwortel, waterschorpioen, fraaie walstrospanner, getande agaathoren en kleuroproller. We aten 's avonds een lekkere curry en rondde de avond af met wat pintjes, fruitsapjes, gezelschapspelletjes en een PowerPointpresentatie over de volgende dag.

DONDERDAG

Aangezien april tot de landbouwmaand was omgedoopt door de JNM, mocht een akkerdag niet ontbreken, dus zo gezegd, zo gedaan! Onze eerste stop van de dag waren enkele kalkmoerassen, een zeldzame habitat en opnieuw een specifieke omgeving voor enkele zeldzame planten. De lente was helaas nog niet op vol toerental gekomen en we vonden geen echt zeldzame planten, maar deden wel andere leuke waarnemingen, zoals een egelwegslak.

Na een stevige fietstocht belandden we op een akker bekend voor zijn handjesereprijs. Dat komt omdat deze akker niet geploegd wordt tot laat op het jaar waardoor kleine akkerplantjes met rozetten (zoals handjesereprijs) ongestoord die rozetten kunnen laten groeien tijdens de winter. Dankzij die rozetten kunnen die plantjes vroeg in het voorjaar tot bloei komen. De handjesereprijs werd vlot gevonden en was talrijk aanwezig, wat ons bijna deed vergeten dat deze plant uiterst zeldzaam is. Om te bekomen van de stevige voormiddag, genoten we van wat middageten naast de akker, in het zonnetje. Geen middageten dat we snel gaan vergeten, want halverwege het eten vloog zowaar een steppekiekendief over!

In de namiddag deden we het wat rustiger aan en fietsten we op het gemak naar het riviertje naast Torgny, dat de grens tussen Frankrijk en België vormt. Hier genoten we al liggend in het gras van de zon, een stroopwafel en de leuke sfeer op dit NSC. De ijsberen onder ons waagden

blauw vliegend hert ©Simon Vandepitte

gele anemoon ©Simon Vandepitte

bleke schubwortel ©Simon Vandepitte

handjesereprijs ©Simon Vandepitte

kleuroproller ©Simon Vandepitte

wildemanskruid ©Simon Vandepitte

“We konden maar net aan de verleiding weerstaan om enkele van die soorten over de grens te smokkelen”

zich aan een duik in de rivier. 's Avonds aten we wortelpuree met zelfgemaakte falafels (tx foer!). Met gevulde maagjes vertrokken we op avondexcursie, namelijk een fietstocht naar de Cabane de Radru om daar hoefijzerneuzen en relmuis te zoeken, al waren ze waarschijnlijk nog ergens van hun winterslaap aan het genieten.

VRIJDAG

Vrijdag was de zogenaamde Frankrijktag, onze meest ambitieuze dag. Onze eerste stop was Velosnes, een gebiedje net over de Belgische grens dat tal van soorten heeft die nog nooit in België gezien zijn. We konden maar net aan de verleiding weerstaan om enkele van die soorten over de grens te smokkelen :)

Velosnes bevestigde zijn legendarische status en was absoluut top! Doordat de rest van de dag nog veel in de aanbieding had, bleven we slechts twee uurtjes op de hellingen van Velosnes, maar in die

tijd hebben we maximaal ons best gedaan. Het resultaat mag er zijn: zéér veel orchideeën in bladrozet, (kalk)vleugeltjesbloem, wollige distel, gladde slang, zandhagedis en nog zoveel meer.

We fietsten hierna door richting Montmedy, een klein stadje met indrukwekkende omwallingen en versterkingen.

Na het middageten op het centrale plein van Montmedy, ging ieder zijn eigen weg om het stadje wat te ontdekken. Enkelen waren vastberaden om het uitgebreide onderaardse gangennetwerk van Montmedy te verkennen op zoek naar vleermuizen, met succes: een aantal kleine hoefijzerneuzen werden gevonden. De derde en laatste bestemming van de dag was een groot kerkhof op een heuvel, dat al vele jaren onaangeroerd was door mensen. We zagen onder andere muurhagedis. Ook was er een knekelhof met 40000 schedels dat ons nog even zal bijblijven. 's Avonds aten we lekkere wraps met chili sin carne en later op de avond werden de triptraps, die sinds die avond wel op scherp stonden, voor het eerst gecontroleerd. Een bosmuis was de vangst!

verspreidbladig goudveil ©Simon Vandepitte

ZATERDAG

Op zaterdag stond een grote wandeling bij Buzenol op het programma. Als getrainde fietsers waren we in no time van Torgny tot Buzenol gekoerst. Daar aangekomen spendeerden we meer dan een half uur ter plekke voor we aan de wandeling begonnen omdat de graslandjes aan de start al vol zaten met tal van beestjes. De zon scheen en het was voor het eerst die week ook warm genoeg waardoor de insectenwereld eindelijk echt tot leven kwam! De wandeling zelf bracht ons naar tal van leuke plekjes en we vonden enkele topsoorten: rode koekoekshommel, harige kortschildkever, buikige clausilia, grote vos, oranje

espenspanner, verspreidbladig en paarbladig goudveil (+ superzeldzame roest erop!), gladde naaldslak en kleine gaper.

We passeerden ook via een gebied met kalkbronnetjes dat een zeer zeldzaam habitat vormt en vonden daar onder andere gestreepte korfslak! Zes uur lang stappen (maar slechts 10 km in afstand want we kijken goed rond)ging voorbij alsof het niets was en voor we het wisten zat de dag erop.

Om het NSC in schoonheid af te ronden was ons laatste avondeten een frietje in Virton. Eenmaal terug in ons zaaltje in Torgny was het tijd voor bonten avond! Met wat Vlaamse klassiekers en Franse

Chansons op de achtergrond werd er intens genoten van de laatste avond op het NSC, ook het spel 'regenwormen' zorgde voor de nodige ambiance!

ZONDAG

In recordtempo ruimden we zondagochtend de zaal op. We namen afscheid van Torgny met een kleine wandeling en een selfie voor het iconische roze huis en zetten koers naar het station van Virton om definitief een punt te zetten achter NSC 2023. Een absolute topeditie qua natuurstudie, qua aantal deelnemers, qua sfeer! Het doet ons nu al dromen van NSC volgend jaar (mét natuurstudiecursus!)

Liggen in het gras ©Karel De Witte

Liggen in het gras ©Karel De Witte

SCHAAPJES TELLEN VOOR GEVORDERDEN

Eerste disclaimer van het artikel: het gaat hier niet over schapen, maar over vleermuizen, voor de rest blijft het concept hetzelfde. Ik zal het wat nader verklaren: 's winters zoeken vleermuizen allemaal een overwinteringsplaats waar ze al slapend de koudste maanden doorbrengen. Zoals veel insectenetende dieren hebben deze beestjes het niet gemakkelijk. Je hebt er vast ook over gehoord, het aantal insecten (biodiversiteit in het algemeen) is in vrije val. Vaak wordt er gezegd 'meten is weten' en dit geldt ook hier. Om populatietrends in de gaten te houden worden individuen geteld, maar dit is niet altijd even gemakkelijk. Het voordeel bij verschillende soorten vleermuizen is dat ze graag samen de winter doorbrengen. Daarom worden elke winter tal van objecten geteld om een idee te krijgen hoe het met deze vliegende zoogdierjes gaat. JNM draagt hier ook zijn steentje aan bij door het Bunkertelweekend te organiseren. Dit jaar was er een delegatie NWG'ers op het Fortentelweekend georganiseerd door de vleermuizenwerkgroep van Natuurpunt. Deze inleiding is al lang genoeg, hoog tijd dat ik jullie meeneem op tocht door de krochten van forten en bunkers!

WAAR GEEN GROT IS, IS EEN FORT (OF BUNKER)

Je associeert vleermuizen misschien met enge, donkere grotten vol stalactieten of misschien denk je zelfs dat ze bloed drinken. Nu niet dat dat laatste niet waar is! maar je hoeft in Vlaanderen geen speleolo(o)g(e) te zijn om vleermuizen te inventariseren. Maar het scheelt niet veel! Bij gebrek aan grotten in het grootste deel van Vlaanderen overwinteren veel vleermuizen in forten en bunkers die stammen uit beide wereldoorlogen. Zeker de Antwerpse fortengordel is bekend onder vleermuizenliefhebbers en

hier organiseert de Vleermuizenwerkgroep van Natuurpunt jaarlijks het Fortentelweekend. In en om de regio Eeklo in Oost-Vlaanderen organiseert de NWG al jaren samen met JNM Poekebeek het fortentelweekend. Het concept van de weekendjes is simpel: forten en bunkers ingaan en zo veel mogelijk vleermuizen tellen. Dit moet zeer voorzichtig gebeuren om verstoring van vleermuizen te voorkomen. De vleermuizen zijn in een soort winterslaap en wakker worden kost veel energie, die energie gebruikt vetreserves en die vetreserves zijn nodig om de winter door te komen. Bon, je begrijpt me vast wel. Ook wordt er bij voorkeur een mondmasker gebruikt

DOOR Simon Vandepitte

zodat je adem de beestjes niet te veel opwarmt (hierdoor worden ze wakker) en voor de inimini kleine kans dat we iets anders met elkaar uitwisselen. Maar hier kom ik op het einde van dit artikel nog even kort op terug.

SLAPEN NEXT LEVEL

Oké, ik heb net geschreven dat vleermuizen hun winterslaap in forten en bunkers houden. Bij deze een tweede disclaimer: "Vleermuizen worden wakker om bij te slapen". "Huh!? Hoe werkt dat?", denk je nu waarschijnlijk (nadat je de zin twee keer hebt gelezen omdat die volstrekt onlogisch en van de pot gerukt lijkt). Ik leg het je zo dadelijk uit.

Wanneer de temperatuur in de herfst onder de 10°C daalt, heeft het voor vleermuizen weinig zin om nog rond te vliegen. Vliegen kost veel energie en voedsel (lees: insecten) is nog amper te vinden. Het signaal om op zoek te gaan naar een geschikte overwinteringsplek. In ons geval zijn dit forten en bunkers. Dit zijn omgevingen met een stabiele temperatuur tussen de 0° en 8°C, echte vrieskoude hoeven vleermuizen dus niet te vrezen. Vleermuizen doen er alles aan om zo veel mogelijk energie te besparen. Zo zetten ze hun pootjes op slot om geen

Plannen bespreken ©Simon Vandepitte

De befaamde boottocht van Sint-Katelijne-Waver ©Simon Vandepitte

energie te moeten spenderen aan ergens aan de muur hangen. Hun lichaamstemperatuur laten ze dalen tot ruwweg de omgevingstemperatuur. Hun hartslag daalt tot ongeveer 19 slagen per minuut en ze ademen slechts één keer per 90 minuten. Probeer dit vooral niet zelf!

Vleermuizen geraken de winter dus door op een intern waakvlammetje. Sommige

GEZELLIG SAMEN IN EEN DONKERE KAMER

Terug naar Forten- en Bunkertelweekend. Hoe ziet zo'n teldag eruit? Laten we beginnen bij het Fortentelweekend. Als JNM'er en student kun je voor een vriendenprijsje slapen in de Jeugherberg van Lier en genieten van een goed ontbijt. Daarna word je in groepjes

nog in goede staat, dus wanneer je een put tegenkomt, moet je luid "put" roepen en mag je pas verdergaan als de persoon achter je het herhaald heeft, safety first!

Ik kwam zo bijvoorbeeld terecht in het fort van Koningshooikt en Sint-Katelijne-Waver. Deze forten maken deel uit van de fortengordel rond Antwerpen, meer specifiek de buitenste fortengordel, ook bekend als de betonnen fortengordel, gemaakt in de periode voor de eerste wereldoorlog. Waarom de fortengordel rond Antwerpen kwam te liggen, en niet pakweg rond Brussel, had tactische overwegingen. Antwerpen werd als een strategisch beter te beschermen locatie gezien, aan de andere kant had je de Schelde. Deze forten speelden dus vooral in de eerste wereldoorlog een grote rol. Al op 2 oktober 1914 vielen beide forten in handen van de Duitsers. Het fort van Sint-Katelijne-Waver was zo sterk beschadigd geraakt dat zelf niet meer geschikt was voor wapendepot. Hun rol in de 2de Wereldoorlog was logischerwijs verwaarloosbaar.

Nu zijn alle forten beschermd in het teken van overwinterende vleermuizen. Zo werden er dit jaar niet minder dan 3645 overwinterende vleermuizen geteld. In Koningshooikt telden we er 183 en in Sint-Katelijne-Waver 133. In vergelijking met

“Voor sommige soorten hangt hun leven zelfs af van die ene minder goed geïsoleerde spouwmuur of (kerk) zolder”

soorten zoeken elkaar ook op en maken het gezellig. In clusters bij elkaar hangen zorgt ook nog eens voor extra warmte, win-win!

Maar dus over dat 'wakker' worden. Doordat vleermuizen hun lichaamsactiviteit zo laag zetten, is dit ook nadelig voor de hersenactiviteit. Om dat te vermijden, slapen ze soms even bij in 'normale' toestand. Het is overigens niet de enige reden om kort wakker te worden. Zo kunnen ze ook kort rondvliegen, even gaan drinken, etc... Cool hé!

verdeeld en carpool je naar het fort dat je toegewezen kreeg en waar je de hoofdteller ontmoet. De hoofdteller bewaart het overzicht, noteert alles en helpt bij moeilijke determinaties. Je hoeft echt geen kennis van vleermuizen te hebben om met zo'n inventarisatie mee te doen, een nauwlettend oog is minstens even belangrijk, want elk donker speeltje moet zorgvuldig gecheckt worden.

Stap voor stap ga je elke kamer dan af. Ook moet je je houden aan het zogenaamde 'put protocol'. Forten zijn zelden

ingekorven vleermuis ©Simon Vandepitte

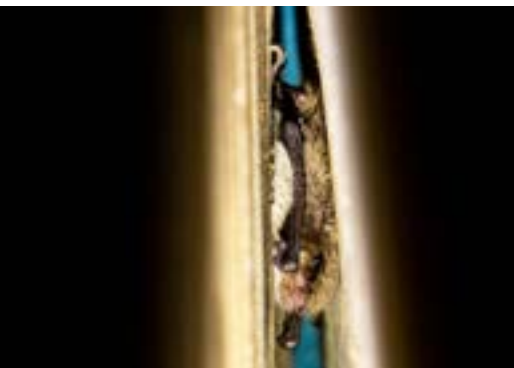
baardvleermuis ©Simon Vandepitte

grootoorvleermuis ©Simon Vandepitte

franjestart ©Simon Vandepitte

watervleermuis ©Ewoud De Vos

“Het feit dat vleermuizen niet kunnen kweken zoals echte muizen, compenseren ze met een hoge levensverwachting”

andere fort is dit niet denderend veel, maar dan vergeet je dat een deel van het fort in St. Katelijne-Waver enkel met een met Duck tape beplakte rubberboot te bereiken is. Sfeer verzekerd!

Die sfeer is minsten even hard aanwezig op het bunkertelweekend. Dan trekken we er elke dag met onze fiets op uit en fietsen we verschillende bunkers af. De aantallen variëren sterk, maar dit jaar was een absoluut topjaar voor de locatie van het Drongengoed, op één dag werden er verspreid over de watergangen² en omliggende bunkers meer dan 200 vleermuizen geteld. Een absoluut record. De recente inrichtingswerken van de oude opslagplaatsen loont duidelijk. Met behulp van holle stenen werd er meer overwinteringsplek gecreëerd. Soms kan er ook geopteerd worden om de bunker onder een extra laag zand te bedekken als extra isolatie.

Samen zorgen we dus voor een heleboel nuttige informatie waarmee we een idee kunnen krijgen van hoe het met vleermuizen gaat. Nu huizen, schuren en kerk-torens steeds beter geïsoleerd zijn, wordt het pas duidelijk hoe belangrijk deze rommelige hoekjes zijn. Voor sommige soorten hangt hun leven zelfs af van die ene minder goed geïsoleerde spouwmuur of (kerk)zolder.

OVER BOKS-HANDSCHOENEN, ZATTE NONKELS EN METALHEADS

Nog een woordje over de soorten die je op zo'n inventarisaties kunt zien. Veruit het meest voorkomend zijn de Baard- en Watervleermuizen. En nee, de baardvleermuis heeft geen baard. Deze twee soorten lijken sterk op elkaar maar de watervleermuis kan je herkennen aan de 'bokshandschoentjes' (dikke polsen) en de grote voeten. De watervleermuis heeft meestal ook een vleeskleurige snuit terwijl die van de baardvleermuis donker

is. Daarna zien we vooral Franjestaarten, deze soort heeft relatief grote oren waarvan je vaak de adertjes kunt zien en een wijnrode neus, de zatte nonkel dus. Ook vormen de bovenkant van de oren skilaties. In de Antwerpse fortengordel kom je ook de ingekorven vleermuis tegen, deze heeft een echte metalhead uitstraling, met een wat verfromfaaide strokleurige vacht. In Vlaanderen bereikt deze soort de noordgrens van zijn verspreidingsgebied en is het buiten de Antwerpse fortengordel allerm minst een algemene verschijning.

Vanaf dan liggen de aantallen van een paar soorten dicht bij elkaar. De gewone grootoorvleermuis kom je zeker op bunkertelweekend wel tegen. Deze soort verbergt de oren onder de vleugels zodat ze het niet te koud krijgen, je krijg dan enkel het tragus³ te zien. Met wat geluk krijg je ook dwergvleermuizen te zien, je hebt hierin twee soorten, de 'gewone' en de 'ruwe'. Je moet ze al van heel dichtbij kunnen zien om de verschillen te zien.

De dwergvleermuizen overwinteren minder in fort en geven de voorkeur aan meer open plekken zoals schuurtjes, zolders en holle bomen. Als je dan écht veel geluk hebt, kun je zeker in de Antwerpse fortengordel nog twee andere soorten tegenkomen. De meervleermuis is het zeer zeldzame grotere broertje van de watervleermuis, en de laatvlieger lijkt een beetje op een grote dwergvleermuis, best groot en bruin gekleurd. Deze laatste soort is ook geen typische fortenuverwinteraar.

WAT NA DE WINTER?

Nu ja, wat na de winter? Wanneer het in de lente weer opwarmt, worden vleermuizen weer wakker. Wanneer dat precies gebeurt, verschilt wat van soort tot soort. Een van de eerste dingen die gebeuren, is dat de bevruchte vrouwtjes op zoek gaan naar een geschikte locatie om een kraamkolonie te stichten? Nu

vraag je je misschien af wanneer deze vrouwtjes bevrucht werden. Vleermuizen paren (ja, dit is echt waar) in de herfst, de vrouwtjes houden vervolgens het sperma de ganse winter bij in een soort klier. De bevruchting vindt vervolgens plaats in de winter. Kraamkolonies bestaan uit de jongen van verschillende vrouwtjes en elk vrouwtje kan maximum 2 jongen per keer groot brengen. Het feit dat vleermuizen niet kunnen kweken zoals echte muizen, compenseren ze met een hoge levensverwachting, voor veel soorten is een leeftijd ouder dan 20 jaar geen uitzondering!

Mannetjes leiden geen al te spectaculair leven in de zomer, eat-sleep-repeat, je kent het misschien wel. Pas in de nazomer wordt het weer leuk, wanneer de paartijd begint. Mannetjes proberen dan een territorium te bezetten en al baltsend vrouwtjes te lokken. Sommige mannetjes kunnen er in deze periode een heuse harem op nahouden. In de herfst gaan de vleermuizen dan weer op zoek naar een geschikte overwinteringsplek. Deze hoeft overigens niet per se dicht bij de plek te liggen waar ze de zomer doorbrengen. Sommige vleermuizen kunnen, net als trekvogels, migreren naar overwinteringsgebieden. Uit ringonderzoek is bijvoorbeeld gebleken dat ruige dwergvleermuizen wel tot wel 2486 km migreren! Het record betreft een vlucht tussen Rusland en de Franse Alpen. Zot hé!

1 Soorten uit het genus *Desmodus* leven enkel van bloed. Ze worden dat ook niet toevallig vampier-vleermuizen genoemd. Gelukkig moet je hiervan in België geen schrik hebben. Je vindt ze in Midden- en Zuid-Amerika waar zo vooral van het bloed van vogels en warmbloedige zoogdieren leven.

2 Watergang zijn onderwater gelopen gangen die enkel kruipend op een waadpak te bereiken zijn. Niet voor de claustrofobische medemens, maar als je vleermuizen echt van dichtbij wilt zien ben je hier aan het juiste adres.

3 Vleermuizen zijn ook zoogdieren, dus niet zo gek ver van ons verwant. Jawel, ook wij hebben een 'tragus', dit is het hard stukje kraakbeen waarmee je de ingang van je oor kan afdekken

WIL JE MEER WETEN OVER VLEERMUIZEN?

<https://www.natuurpunt.be/afdelingen/vleermuizenwerkgroep>
Op deze site vind je veel interessante info terug. Ook worden er telmomenten gemeld waar bij je kunt meehelpen!

<https://www.zoogdiervereniging.nl/sites/default/files/imce/nieuwewebsite/Overigen/downloads/brochure%20vleermuizen%20in%20huis%20nieuw.pdf>
Een pdf die veel info goed samenvat, de site van de zoogdiervereniging van Nederland is ook een aanrader! Ze hebben ook een leuk tijdschrift!

Voor nerds

<https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/mammalia-2021-0139/html?lang=en>
De paper van de recordvlucht met alle details

KLONEN VOOR NATUUR-BESCHERMING

NATUURBEHEER OF EEN UIT DE HAND GELOPEN HOBBY

Dolly, wie kent haar niet? Het schaapje dat door middel van klonen verwekt werd. Een speciaal verhaal dat bij veel wetenschappers blijft jeuken. Hoe kunnen we klonen nuttig inzetten? Zou het niet cool zijn om bedreigde diersoorten een handje te helpen? Is het de nieuwe manier van soortenbescherming?

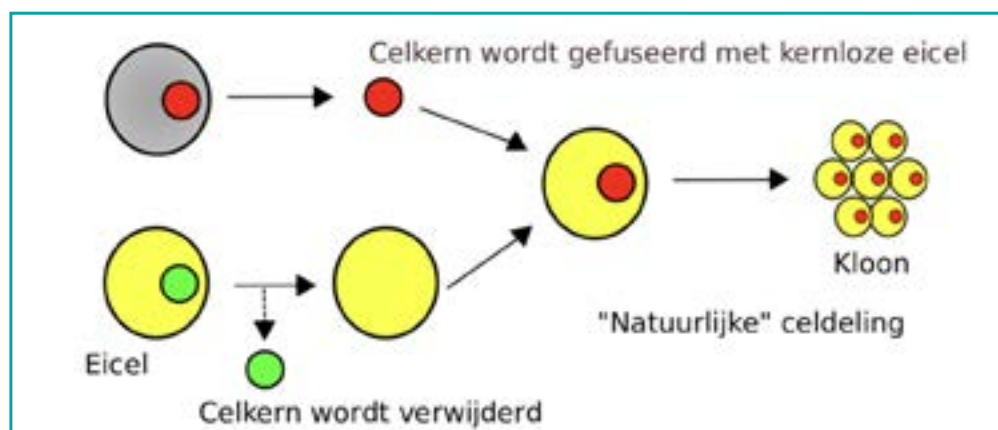

DOOR Kristiaan Proesmans

Laten we eerst eens kijken hoe klonen in zijn werk gaat. Voor het klonen hebben we drie ingrediënten nodig. DNA van een dier, één levensvatbare eicel die het DNA ontvangt, en een moeder die het embryo draagt. Eén levensvatbare eicel is misschien een understatement. Momenteel zijn er honderden embryo's nodig om maar enkele klonen te krijgen. Dit is extra moeilijk voor bedreigde dieren waarvan de voortplantingsfysiologie grotendeels onbekend is. Bovendien zijn bedreigde

soorten vaak beschermd door de wet, wat kloonprocedures uitsluit. Daarom wordt het DNA van een bedreigde soort met eieren van een nauw verwante soort gecombineerd. Zo ontstaan er hybride embryo's die meestal niet goed ontwikkelen. Momenteel hebben kloontechnieken een succespercentage van minder dan 5%. Bij wilde dieren ligt het lager, met een schamele 1%. Dus we staan wel ergens, maar de uitdaging blijft groot.

“Momenteel hebben kloontechnieken een succespercentage van minder dan 5%. Bij wilde dieren ligt het lager, met een schamele 1%

DE GESCHIEDENIS VAN HET KLONEN

1950, Philadelphia

In het Lankenau-ziekenhuis knallen de champagneflessen. Robert Briggs en Thomas King zijn er eindelijk in geslaagd 27 noordelijke luipaardkikkers te klonen, dankzij een proces genaamd 'nucleaire overdracht'. De celkernen, hotspots van het DNA, werden verwijderd uit kikkereieren. In de plaats daarvan werden kernen uit kikkerembryo's geïnjecteerd. Hierdoor ontstond een 100-ling aan kikkervisjes. Identiek aan het embryo waarvan de kern kwam.

1958, Oxford

John Gurdon's team slaagt erin om te klonen, met behulp van kern-DNA uit kikkervisjes. In tegenstelling tot embryocellen, die flexibel zijn, en zich aanpassen aan allerlei weefsels, zijn deze cellen al gedifferentieerd. Dat wil zeggen dat het celtype al een huid, oog of hartcel is. Conclusie, het DNA van een gedifferentieerde cel kan terugkeren naar zijn oorspronkelijke veelzijdige toestand. Dit bracht wetenschappers op het idee om grotere dieren te proberen klonen, met behulp van DNA uit volwassen cellen.

Dolly met Professor Sir Ian Wilmut, die het onderzoek leidde waardoor Dolly het leven zag
Photo courtesy of The Roslin Institute, The University of Edinburgh

1996, Schotland

Dolly wordt geboren. Onderzoekers injecteren kernen uit de uiercellen van een schaap in 300 'lege' eicellen van schotse zwartkoppen, een ander schapenras. Hieruit komen 30 embryo's. Er ontwikkelen zich 5 lammeren. Eén lammetje, Dolly, wordt volwassen.

Met Dolly werd ook het idee geboren om bedreigde dieren te klonen. Hoe kleiner een populatie en hoe meer inteelt, des te

groter de kans op genetische mutaties of ziektes. Klonen kan de genenpool uitbreiden, als er toegang is tot bewaard DNA.

Vanaf 2000 is de techniek voor Dolly ook uitgetest op verschillende bedreigde en uitgestorven zoogdieren. Zo werden er in 2001 een moeflonschaap geboren en een rund, in 2003 een wild rund, een wilde geit in 2009 en wilde coyotes in 2012. Meestal overleefde geen van de klonen de volwassen leeftijd.

Dolly met haar drieling: Lucy, Darcy en Cotton
Photo courtesy of The Roslin Institute, The University of Edinburgh

ONBEKENDE FACTOREN IN HYBRIDE EMBRYO'S

Er zijn dus succesverhalen. Maar tot op heden lijkt klonen toch eerder een opeenstapeling van mislukkingen. De doodsoorzaken van de klonen verschillenden, maar ze hadden een gemeenschappelijk probleem. De replica's zijn niet exact gelijk aan hun soortgenoten. Het DNA van één soort wordt gecombineerd met de eieren van een verwante soort. Zo ontstaan de zogeheten hybride embryo's. Die ontwikkelen zich moeizaam in de draagmoeder.

Om minstens een paar succesvolle zwangerschappen te hebben, zijn er honderden eicellen nodig. Bij bedreigde dieren is veel onbekend: wanneer ovuleren de dieren, hoe kom je best aan de eieren... Bovendien zijn deze dieren beschermd, wat het makkelijker maakt om naar vertrouwde huisdiersoorten te grijpen.

Maar wat maakt het die ongebruikelijke hybride embryo's zo lastig? Het kern-DNA van de gekloonde soort en mitochondriale DNA van de donoreicel vormen een mis-match. Dit geeft problemen als het embryo zich ontwikkelt. Beide DNA-soorten bevatten genetische receptoren voor eiwitten. Hiermee halen cellen energie uit voedsel. Bij een hybride embryo sluiten deze eiwitten niet heel goed op elkaar aan. Dat betekent minder energie. Bovendien wijst de moeder het hybride embryo vaak af omdat de placenta als vreemd wordt gezien.

EEN UNIEK EPIGENOOM

Het grootste probleem hebben we dan nog niet besproken. Het hybride embryo heeft geen blanco genetische lei. De gewervelde dieren beginnen met embryonale stamcellen. Deze cellen kunnen elk type volwassen cel worden. Elke stamcel bevat een kopie van hetzelfde genoom. Het embryo ontwikkelt zich en stamcellen beginnen hun volwassen vorm te krijgen. Sommige cellen worden huidcel-

“Na verloop van tijd kan het epigenoom nog verder veranderen, afhankelijk van de levenservaringen van het dier. Dus nee, ik ben niet helemaal identiek aan Viktor”

len, andere spiercellen... Deze cellen verschillen omdat ze een andere expressie hebben. Sommige stukken van het DNA worden niet uitgelezen, andere worden juist toegankelijker. Dit zijn veranderingen in het epigenoom.

Het epigenoom is een uniek patroon van genen die actief tot expressie komen of juist tot zwijgen worden gebracht. Na verloop van tijd kan het epigenoom van een volwassen cel nog verder veranderen, afhankelijk van de levenservaringen van het dier. Dus neen, ik ben niet helemaal identiek aan Viktor.

Is het wat vaag? Hierbij een analogie. Stel, je wilt een gerecht klaarmaken. Dan is het DNA de ingrediënten, en het epigenoom is het kookboek dat zegt hoeveel van wat nodig is. Dus dan zou een identieke tweeling, twee keer hetzelfde gerecht zijn, maar met net een ander recept. Hoewel de eicel in staat is het epigenoom tot op zekere hoogte uit te wissen, gebeurt dit via processen die niet helemaal gekend zijn en die ook niet altijd goed worden voltooid. Dit is vermoedelijk een van de hoofdoorzaken voor de ontwikkelingsafwijkingen van klonen.

SUCCESSVERHALEN STEEDS MINDER SCHAARS

Ondanks de problemen zijn de succesverhalen toch steeds opvallender. Laten we nog eens zo een verhaal erbij nemen. Een verhaal over onze geliefde huisdieren, de hond en de kat. Midden de jaren 2000 werden verschillende Afrikaanse wilde katten gekloond met huiskatten

als draagmoeders. Daarvan groeiden er 8 volwassen en gezond op. Door keizersnede en pasgeboren klonen op de IC te houden, zoals premature baby's, werden hun overlevingskansen verhoogd.

In 2008 werd gelijkaardig succes geboekt om een grijze wolf te klonen met het gebruik van honden. Dit zorgde voor 5 volwassen wolven. Deze resultaten geven ruimte voor andere ideeën. Zo werd er een alternatieve benadering bedacht voor het klonen van de bedreigde zwartvoetkat. De volwassen cellen van de zwartvoetkatten werden teruggebracht tot stamcellen. Deze cellen werden dan omgezet tot sperma en eicellen. Vervolgens werden huiskatten in-vitro bevrucht met zwartvoetkatembryo's. Een proces met nog veel uitdagingen maar ook hier werden er al successen geboekt. Huidcellen van volwassen muizen werden al omgezet in stamcellen. Deze werden vervolgens omgezet in eicellen. Deze werden bevrucht en in een muis geplaatst, wat dan weer zorgde voor vruchtbare nakomelingen.

Laten we afsluiten met een heel recent succesverhaal in 2021. Toen Elizabeth Ann, een gekloonde zwartvoetbunzing, haar eerste verjaardag vierde. Hiermee was ze een van de eerste klonen van een bedreigde diersoort, die een vruchtbare leeftijd haalde. Bedenk dan dat ze een kloon was van een zwartvoetbunzing die 30 jaar geleden was geboren. Een natte droom voor wetenschappers. Het DNA zou nieuwe genetische diversiteit kunnen introduceren in de populatie. Dat zou voor de wetenschappelijke wereld een reuzestap voorwaarts zijn.

WAAR WACHTEN WE NOG OP?

De eerste bedenking hangt meestal samen met het kostenplaatje van dit soort experimenten. Het kost veel en het duurt lang. Bovendien is de kans op succes zeer laag. Een andere bedenking is of we niet beter kunnen inzetten op een vermindering van de menselijke impact op de omgeving. Zo zijn er meerdere voorbeelden waar de natuur zich hersteld heeft, door gewoon de menselijke verstoring weg te nemen. Zijn er wel voldoende habitats die veerkrachtig genoeg zijn om bedreigde of ausgestorven diersoorten verder te laten groeien. Als een omgeving geteisterd wordt door stropers, rivieren vervuild zijn, en habitats systematisch worden vernield, gaan een paar extra

dieren geen verschil kunnen maken. Bovendien, dieren terugbrengen naar een omgeving die totaal anders is dan waar ze ooit geleefd hebben, zal waarschijnlijk niet leiden tot een duurzame populatie. Dus als je zit te wachten op een nieuwe mammoet, zal je toch nog wat geduld moeten hebben.

Op dit moment lijkt klonen nog geen realistische conservatiemethode. Maar dat weerhoudt wetenschappers er niet van om DNA-stalen te bewaren. Want zoals Churchill ooit zei, “succes is opgebouwd uit mislukking na mislukking, zonder verlies van enthousiasme”. Voor je het weet breekt de dag aan waarop klonen een volwaardig instrument wordt om zelfs de meest hopeloze soorten een toekomst te kunnen bieden.

BRONNEN

Jabr, F. (2013). Will Cloning Ever Save Endangered Animals? url: <https://www.scientificamerican.com/article/cloning-endangered-animals/>

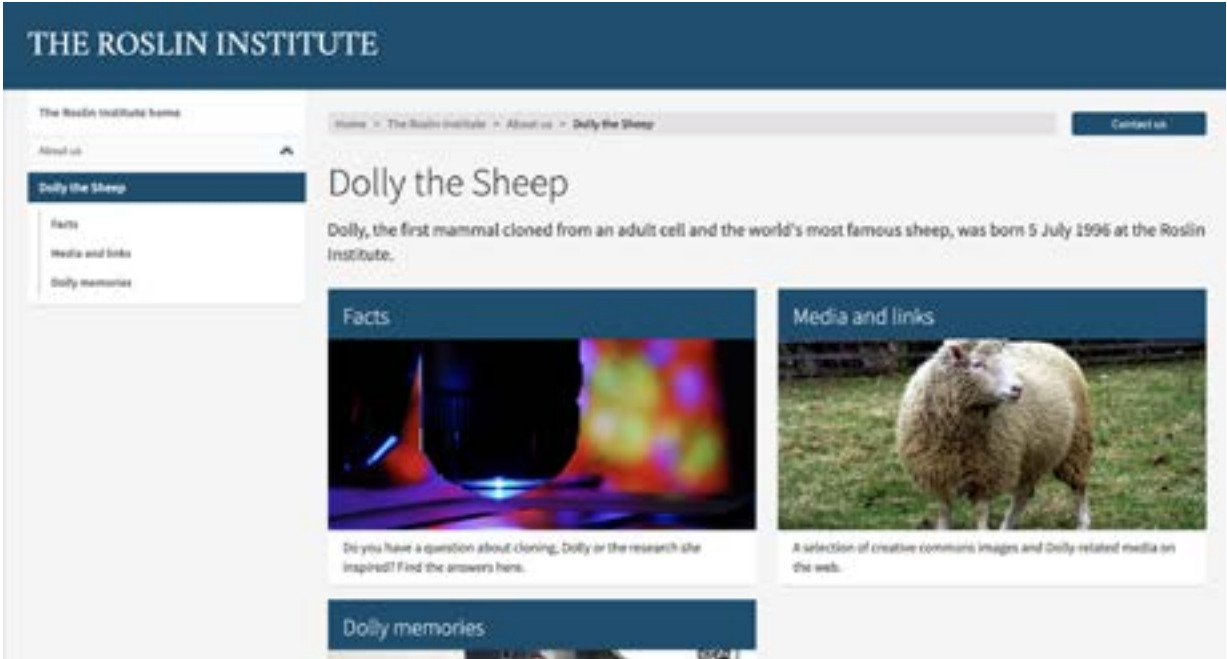
Browne, A. (2022). Should We Clone Endangered Species? url: <https://earth.org/should-we-clone-endangered-species/>

Fritts, R. (2022). Cloning goes wild. Science, 375(6577), 134-137. een zinloze jacht.

DOLLY THE SHEEP

Voor het Schotse Roslin Institute is Dolly zo belangrijk dat ze een eigen pagina kreeg op hun website: <https://www.ed.ac.uk/roslin/about/dolly>

Je vindt er niet alleen de geschiedenis van Dolly, inclusief familiefoto's en kattebelletjes van mensen die hun mooie herinneringen aan het schaap delen, maar ook de betekenis van Dolly voor de wetenschappelijke wereld, haar hele levensloop en - uiteraard - heel wat info over klonen.

BEDREIGDE DIERSOORTEN EN WELZIJN

DOOR Kristiaan Proesmans

Het laatste jaar had ik het meermaals over thema's rond dierenwelzijn, zoals de vossenjacht, onverdoofd slachten, en overbevissing. Nu mijn tijd bij JNM ten einde komt, is het het geknpte moment om eens uit te zoomen en te kijken naar het globale plaatje van dierenwelzijn in België.

Een kleine 10 jaar geleden werd dierenwelzijn een bevoegdheid van de regio's. Het klinkt wat vreemd. Een regel geldt voor dieren in Wallonië, maar niet voor dieren in Vlaanderen. Of omgekeerd. Toch bleek het voordelen te hebben. Het regionaal niveau bleek een stuk dynamischer voor veranderingen.

Als maatschappij stonden we ook niet stil. In België dragen veel mensen dieren een warm hart toe. Iets wat niet per se beperkt is tot vegetariërs en veganisten. De vleesconsumptie daalt, groepen zoals GAIA worden steeds groter, en dieren mishandeling wordt meer dan ooit aangekaart op sociale media. Mede hierdoor staat de politiek niet stil. Dierenwelzijn is een volwaardig politiek thema geworden. Het heeft een debat, een commissie en een bevoegde minister.

De vraag is: worden er ook beslissingen genomen? Eerlijk is eerlijk, de afgelopen

jaren zijn er enkele mijlpalen bereikt. Recent is er een wet goedgekeurd om dieren te erkennen als wezens met gevoel (huh, wat!? Ja, het heeft zo lang geduurd), de laatste 'foie gras' productie is gestopt en de iets oudere JNM'er herinnert zich ongetwijfeld het verbod op onverdoofd slachten, iets wat zeer delicaat was en schuurde tegen de ongrondwettelijkheid van godsdienstvrijheid. Toch durfden de politici in Vlaanderen gezamenlijk de stap te wagen. En met het laatste regeerakkoord zouden legkippen uit kooisystemen worden gefaseerd (zie verder). Dit zijn kooien met een oppervlakte van ongeveer een A4-formaat. Ongeveer 60% van de legkippen worden gehouden in zulke kooien.

Er zijn ongetwijfeld belangrijke stappen genomen. Maar we staan nog heel ver van een betere wereld voor alle dieren. Dus... hier stopt de bloemlezing. Tijd voor de bittere realiteit.

“Recent is er een wet goedgekeurd om dieren te erkennen als wezens met gevoel (huh, wat!? Ja, het heeft zo lang geduurd)”

DIEREN ALS KOOPWAAR

Het grootste deel van de dieren zijn en blijven grondstoffen voor de economische sector, beschermd door de politiek. Iets wat zeer voelbaar is als je even rondkijkt. Laten we eens teruggaan naar het vermelde verbod op kooisystemen. Wat kan je van zo iets verwachten? In 1999 werd beslist om in 2012 de klassieke legbatterij te verbieden in Europa. Toen was het standaard dat een legbatterij een oppervlakte kreeg kleiner dan een A4.

Een verbod op zo iets klinkt als een kantelpunt, maar in de praktijk was het plaatsmaken voor de verrijkte kooien. Amper 200 vierkante cm groter. Eindrekening: 13 jaar voor een beetje extra ruimte. Dat de kooisystemen nu eindigen, is toe te juichen. Maar vergeet niet dat het alternatief scharrelkippen zijn, voor wie de zon ook niet noodzakelijk schijnt. Het

dier blijft dus een product dat maximaal moet renderen.

Enkele weken geleden werd ons een ander voorbeeld voorgeschoteld: het voorstel om het slachten van eendagshaantjes te verbieden. Deze haantjes zijn het 'bijproduct' van legkippen. Omdat haantjes geen eieren leggen, worden ze afgemaakt. Nochtans zijn er nieuwe methodes om vooraf te ontdekken of de eieren mannetjes bevatten of niet en dus de eieren kunnen vernietigd worden in plaats van kuikens. De aandacht hiervoor was beperkt, de politiek voelt geen druk, dus het kwam er niet door. De industrie krijgt dus vrij spel.

Dierenbescherming gaat gepaard met extra kosten. Dat is niet enkel zo voor de bio-industrie (veehouderij). De wetgeving voor onze geliefde huisdieren wordt ook maar al te vaak gekneed in functie van mens en economie.

BROODFOKKERS IN WOONWIJKEN

Vandaag komen de meeste honden uit het buitenland. Om toch iets of wat controle te krijgen op de behandeling van honden, is er een witte lijst. Deze lijst bestaat uit buitenlandse kwekers, die zich houden aan de Belgische wetgeving. Ook dit klinkt goed, maar... de controle gebeurt door de exportlanden. In de praktijk komt het er vaak

op neer dat een exporteur geld geeft aan een dierenarts. Deze dierenarts geeft dan goedkeuring voor een registratie op de lijst.

Maar ook voor onze hondenhandelaars wordt er af en toe een mouw gepast aan de wetgeving. Momenteel zijn er milieu-regels voor hondenhandel om de hinder voor anderen te beperken. Zo mag je, zonder vergunning, niet meer dan 10 honden hebben in woongebied. Dat is lastig voor handelaars, maar hier komt de aanpassing. Wanneer is een hond een hond? Aanvankelijk, was dit vanaf 7 weken. Een hond, die nog zoogt bij de moeder veroorzaakt geen hinder voor de omgeving. In 2010 werd deze leeftijd verhoogd tot 6 maanden, op vraag van de puppy-handelaars. Dit verandert alles, want honden worden meestal voor die leeftijd verkocht. Dus handelaars kunnen zonder vergunning in woongebied kweken. Zelfs onze meest geliefde dieren worden nog te vaak beschermd door een wet die zich, in stilte, kan schikken naar de mens.

Dan hebben we het nog niet gehad over de wilde dieren voor wie wetgevingen vaak veel moeilijker te controleren zijn. De dierenwelzijnswet maakt expliciet uitzonderingen voor wilde dieren. Daardoor mag je een vis uit de zee halen en er vrijwel mee doen wat je wil. Jagers hoeven zich dan weer geen zorgen te maken over een aangeschoten dier dat weet te

ontsnappen. De weg naar het paradijs is nog lang. Maar dat betekent niet dat we moeten opgeven.

WERKEN AAN EEN
DIERVRIENDELIJKE
TOEKOMST

Er moeten verschillende pijnpunten aangepakt worden. Dierenrechten verbeteren is een essentiële stap. In België is de samenhang soms zoek. Niet heel onlogisch, want het is een complex geheel. Laten we eens kijken naar een konijn. Konijnrechten hangen af van zijn rol in de samenleving. Als het een proefdier is, wordt het beschermd door proefdierregulaties. Is het dier eigendom van het slachthuis, dan gelden andere regels.

Bijvoorbeeld, het dier zal verdoofd moeten worden voor het geslacht wordt. Langs de andere kan, heb ik geen weet van een jager die een wild konijn verdooft alvorens het af te schieten. Als die jager, per ongeluk dan, het huisdierkonijn van zijn buur afschiet, zit hij in grote problemen, want het is eigendom van iemand anders. Maar stel, je wil experimenten doen op je huisdierkonijn, dan kan je je verwachten aan een klacht over dierenmishandeling. Hetzelfde dier, dezelfde pijnvaring, ander maatschappelijk nut, een andere bescherming. Maar zou het mogelijk zijn om een fundamenteel recht te geven aan het dier?

DE PISTE VAN
FUNDAMENTELE
RECHTEN VOOR DIEREN

Er klinken steeds meer stemmen om dierenrechten in de grondwet te verankeren. Dit is nog niet op het niveau dat dieren individuele rechten zouden krijgen, zoals mensen, maar dierenwelzijn zou wel een fundamenteel streefdoel zijn voor de overheid. Zo kan er geen wet worden ingevoerd die het dierenwelzijn verslechtert. Bovendien kunnen andere

“ Grondrechten voor dieren zijn niet
louter symbolisch, maar fundamenteel”

vrijheden, zoals godsdienstvrijheid, geen vrijgeleide meer zijn voor dierenleed. Zo was in België de juridische vraag: belemmert verplicht verdoofd slachten de grondwettelijke rechten op godsdienstvrijheid? Dit is een andere machtsverhouding dan bijvoorbeeld in Slovenië, waar dierenrechten in de grondwet staan. Daar kan dus de omgekeerde vraag gesteld worden: is traditioneel slachten in strijd met de grondwettelijke dierenrechten? Grondrechten voor dieren zijn dus niet iets louter symbolisch, maar fundamenteel.

Zouden fundamentele rechten op individueel niveau mogelijk zijn? Dieren zijn bijzonder divers. Dat maakt het moeilijk om de brede waaier aan belangen te behartigen. De noden van een varken zijn heel anders dan die van een vos of van een karper. Desalniettemin kunnen we zoeken naar een algemene regel. Stel, we zeggen als samenleving, dat dieren recht hebben op een goed leven zonder leed. Dan komt al vlug de vraag: mag je dieren doden om op te eten? Je kan zeggen dat als het dier lang genoeg heeft geleefd en het niet moet lijden tijdens het sterven, kan je het eten. Maar je kan ook zeggen dat het doden, het goede leven van een dier ontnemt. Dit maakt onze wet vatbaar voor interpretatie, maar het kan een fundament zijn.

Wat betekent het in de praktijk? Laten we kijken naar de kip. Kippen zijn sociale dieren en hebben ruimte nodig. Dus, voor een goed leven, laten we ze met vijf rondlopen op een kwart are (momenteel is vrije uitloop 4m2). Als we onze Vlaamse kippenstapel behouden, zal de helft van Vlaanderen voor de kippen zijn. Ik denk niet dat veel Vlamingen hun huis willen verkopen om plaats te maken voor kippen.

DE KEUZE VOOR MEER
REGELGEVING

Naast grondrechten, zijn er verschillende regels die kunnen worden ingevoerd. Maar dit alles is maar zo goed als het controlemechanisme. Denk maar aan de uitgelekte beelden van het slachthuis in

Tielt. Het was een schok voor iedereen. Nochtans waren er al verslagen van de inspectie die dit beschreven. Een dringend optreden bleef toen uit. De illegale handel van puppy's in Oost-Europa wordt amper aangepakt. De Olmense zoo stapelde de PV's op voordat hun vergunning werd ingetrokken. Recent moest GAIA opnieuw burgerlijke partij zijn voor de mishandeling van dieren tijdens de fatale Reuzegomdoop. In 2009 kreeg Reuzegom al een aanklacht voor het mishandelen van een varkentje. Ze kwamen er vanaf met een minnelijke schikking van 400 euro. Als je even zoekt, vind je nog tig voorbeelden van straffeloze dierenmishandeling. Als het gerecht dierenrechten niet serieus neemt, gaan we niet vooruit.

KUNNEN BEWUSTE
BURGERS HET VERSCHIL
MAKEN?

Buiten de rechtszaal zijn er natuurlijk ook andere plekken waar het verschil gemaakt kan worden. Door mensen bewust te informeren waar hun vlees of zuivel vandaan komen, gaan ze bewuste(re) keuzes maken. Campagnes van dagen zonder vlees kunnen mensen doen nadenken over hun vleesconsumptie. Door kinderen te leren dat dieren wezens met gevoelens zijn, geef je ze een heel andere kijk. Maar ook dit is een tweesnijdend zwaard. De economische belangen van vlees zijn groot. Daarom promoot de Vlaamse regering 'vlees van bij ons'. Zo kan je op het VLAM nog steeds de brochure downloaden: "Vlees, van in de wei tot op je bord", een brochure voor lagereschoolkinderen. Dat het gros van de dieren nooit een wei ziet, zal hun worst wezen, maar het verbloemt wel het leven van ons vee.

Informeren is dus een belangrijk punt, maar eerlijk is eerlijk, vlees is lekker. De kans dat iedereen vegetariër wordt, is nihil. Bovendien is diervriendelijk vlees produceren voor iedereen, een onbereikbare droom. Maar ook technologie kan dieren helpen. Naarmate labvlees of vleesvervangers beter worden, komen er nieuwe alternatieven. Als we er in slagen labvlees op te schalen, kan er een keuze gemaakt worden: vlees van dieren

die slecht behandeld worden, of vlees uit een labo, zonder dierenleed. Dit kan een drempel zijn die we als samenleving kunnen overstijgen. Als afsluiter nog een laatste puntje: engagement. Publieke en politieke betrokkenheid helpen om de juiste aandacht te brengen en een draagvlak te creëren. Alles staat of valt met goed leiderschap en politieke wil. Leiderschap dat de technologie helpt, dat de juiste wetten weet

door te voeren, dat durft optreden tegen onrecht. Dus daarom is het extra belangrijk om je stem te laten horen voor de groep die het het minst kan. En al zijn dieren niet in staat om jullie te bedanken, er komt een dag dat wij, als samenleving, met schroom zullen terugblikken in het besef dat we die activisten een enorme dankbaarheid verschuldigd zijn om ons uit de donkere status quo te helpen.

Met dit overzicht eindig ik zo mogelijk mijn laatste Euglena artikel voor ik oude sok wordt. Liefste lezers voel je vrij om opini's en artikels in te sturen, naar de komende Euglenas. Terwijl maak tijd voor mijn hobby, mijn dagen slijten in de zetel en niet te veel doen. En zo nog af en toe eens een nieuwe Euglena lezen en lachend terugdenken aan die mooie JNM-tijd. Het was mij een genoegen! :)

BRONNEN

- Sanctorum, H. (2018). Eigen soort eerst. VBK - Houtekiet.

- Sanctorum, H. (2019) Politiek heeft meer aandacht voor dieren dan vijf jaar geleden, maar de weg is nog lang. Knack, url: <https://www.knack.be/nieuws/politiek-heeft-meer-aandacht-voor-dieren-dan-vijf-jaar-geleden-maar-de-weg-is-nog-lang/>

- Sanctorum, H. (2019) Zolang mensenrechten altijd boven dieren staan, is fundamentele vooruitgang voor dieren onmogelijk. Knack, url: <https://www.knack.be/nieuws/wetenschap/zolang-mensenrechten-altijd-boven-dieren-staan-is-fundamentele-vooruitgang-voor-dieren-onmogelijk/>

- HLN. (2020) "Levende muis door blender tot moes herleid": Gaia stelt zich burgerlijke partij tegen Reuzegom. het laatste nieuws,url: <https://www.hln.be/binnenland/levende-muis-door-blender-tot-moes-herleid-gaia-stelt-zich-burgerlijke-partij-tegen-reuzegom~ae8bacb0/>

- MCE. (2017) Olmense Zoo gesloten: 19 jaar geleden verdween de Limburgse Zoo in Zwartberg. Het belang van Limburg. url:https://www.hbvl.be/cnt/dmf20171011_03125206

- Van Brabandt, L (2022) ,Vlees, van in de wei tot op je bord: 2e graad

- Vlaams centrum voor agro- en visserijmarketing. url: <https://www.vlaanderen.be/vlam/shop/diversen-gratis/vlees-van-de-wei-tot-op-je-bord-2e-graad>

- Anoniem (2023) Haal de kip uit de kooi. GAIA. url:<https://www.gaia.be/nl/campagnes/haal-de-kip-uit-de-kooi>

- De Greef, A. (2023) Hallucinant: Commissie Dierenwelzijn in Vlaams Parlement stemt tegen verbod op doden van eendagskuikens. url: <https://www.gaia.be/nl/nieuws/hallucinant-commissie-dierenwelzijn-vlaams-parlement-stemt-tegen-verbod-op-doden-van>

- De Greef, A. (2020) Succes: België erkent dieren als wezens met gevoel. Animal rights. url: <https://www.animalrights.be/succes-belgi%C3%AB-erkent-dieren-als-wezens-met-gevoel-0>

- Vlaanderen. (2023). Definities dieren/opslag mest (hoofdstuk 5.9 en 5.28). Emis navigator. url: <https://navigator.emis.vito.be/detail?wold=8013&woLang=nl>

Het grootste deel van de dieren zijn en blijven grondstoffen voor de economische sector

HEIMAT FÜR KOHLE

Het landschap stopt abrupt voor mijn voeten. Gras wordt afgrond. Zo ver mijn oog reikt: een gapend, bruin-wit maanlandschap. Bijna apocalyptisch, alleen is het wel erg reëel. Ook rondom voel ik hoe ieders oog ongelovig blijft hangen. Een plek die van de kaart wordt geveegd voor industrie: je moet het toch maar eens met eigen ogen zien. Beangstigende, bijna fascinerende destructie.

Ik bevind mij op een klimaatprotest in 2019, langs de rand van de bruinkool-groeve Garzweiler II. Mensen van her en der zijn op deze godverlaten plek bijeengekomen om te protesteren tegen het verdere gebruik van fossiele energiebronnen en tegen RWE, een mijnbouwbedrijf en één van de grootste vervuilers van Europa. De protestslogans weergalmen echter onbeantwoord in de lege straten van halve spookdorpen die wachten op afbraak voor de uitbreidende groeve. Het enige wat de betoging op die dag bereikt: enkele activisten van Ende Gelände geraken vanuit de chaos van de legale betoging gemakkelijker in de groeve om een graafmachine te bezetten.

Het werkelijke drama dat zich hier afspeelt is niet enkel van ecologische aard. Het uitgraven van bruinkool wordt hier belangrijker geacht dan de dorpen, die 'in de weg' staan. Het veiligstellen van de economie in de streek wordt betaald met het thuis van ieder wie 'in de weg' woont. Het enige greintje hoop waar deze dorpsbewoners zich aan vast kunnen klampen – net als de klimaatactivisten – is dat de Duitse regering zo snel mogelijk haar achterhaalde energiepolitiek omkeert. Activisten zien op plekken zoals deze de toekomst van de aarde in gevaar. De bewoners zien er hun heel persoon-

lijke toekomst in gevaar, net als hun eigen verleden, hun roots. En intussen blijven ze decennialang onder het zwaard van Damokles leven.

Intussen is duidelijk: er komt een einde aan. Duitsland stapt af van bruinkool tegen 2030. Ongetwijfeld hoorde je van de strijd rond Lützerath (Lützi bleibt) en rond de Hambacher Forst (Hambi bleibt), van de bezettingen die Ende Gelände er jaarlijks organiseert. Het Duitse Rijnland is voor klimaatactivisten sinds jaar en dag een symbolische plek in de strijd tegen oneindige groei en tegen een mensen- en natuurverachtend systeem. Sinds een decennium zijn er bos- en groevebezettingen, mensen die komen vechten voor hun utopie. Voor de dorpsinwoners is het allemaal een concrete, bittere realiteit. De mentaliteitsverschuiving, de gedeeltelijke successen van de klimaatbeweging, kwamen voor hen misschien wel te laat.

GARZWEILER II: BRUINKOOL IN RUIL VOOR 'HEIMAT'

Het 'Rheinische Revier' in het noordwesten van Duitsland is het grootste mijnbouwgebied voor bruinkoolontginning in Europa. Jaarlijks wordt in de dagbouwminen 60 miljoen ton bruinkool

DOOR Lotte Rohde

uit de grond gehaald. Om aan de bruinkool op 250 meter diepte te geraken, moet alles wat bovengronds in de weg staat, uitwijken. Een eufemisme voor de vernieling van dorpen, landbouwgrond, boerderijen, bossen, kerkhoven en historische gebouwen. Rond de dagbouwminen Garzweiler II moeten tussen 2006 en 2027 twaalf dorpen verdwijnen. 7600 mensen worden binnen deze periode dwangmatig hervestigd. Hetzelfde verhaal speelt zich ook af rond de dagbouwminen Garzweiler I, Hambach en Inden, die zich ook in dichtbevolkte gebieden bevinden.

Reeds vlak na de goedkeuring van Garzweiler II in 1995 was er massaal politiek protest door talrijke verenigingen. Het was immers dan al duidelijk dat de dagbouwminen een onverantwoord grote menselijke en ecologische kost hebben. Meerdere dorpen werden van de lijst gehaald. Het gebied dat RWE, het mijnbouwbedrijf, mag afbaggeren werd verkleind tot 48 km². In juli 2020 besloot de Duitse federale regering af te stappen van bruinkool tegen 2038. In datzelfde jaar oordeelde de deelstaatregering van Nordrhein-Westfalen dat de dorpen desondanks moeten ijken voor de dagbouwminen – met een mogelijke herziening in 2026. Op dat moment zijn Otzenrath, Holz, Spennrath, Borschemich, Immerath en Pesch reeds van de kaart geveegd. Het hervestigingsproces voor de resterende dorpen – dat doorgaans zo'n 15 jaar duurt van planningsfase tot uitvoering – is al begonnen.

Met elk dorp dat verdwijnt, worden de klaslokalen in de omliggende dorpen leger, nemen de klanten van de bakkers en slagers af, sluiten supermarkten, lopen de dorpsfeesten leeg, slinkt de gemeenschap. Alle dorpsbewoners zijn verwik-

Bruinkoolgroeve Hambach. Na afloop van de bruinkoolontginning worden de groeves een meer

keld in onderhandelingsgesprekken met RWE om de waarde van hun huizen en grond te bepalen. Sommige bewoners getuigen hoe niemand weet wat de ander precies krijgt, een strategie die RWE bewust zou inzetten om verdeeldheid te zaaien en om langer blijven zo onaantrekkelijk mogelijk te maken.

Anderen zeggen: er wordt gewoonweg niet over gepraat. Metaaldiven doen hun intrede. Het water uit de beekjes is verdwenen: de groeve is nu vlakbij. Leegstaande huizen worden niet onderhouden door RWE, hoogstens afgesloten tegen krakers: opnieuw, het hoeft er niet langer gezellig wonen zijn. Wie ondanks alles beslist om te blijven, dreigt zijn grond uiteindelijk toch te verliezen, waarschijnlijk met een slechtere compensatie.

Intussen bouwt RWE in samenwerking met lokale steden nieuwe woonwijken voor de bewoners. Soms worden meerdere dorpen samengevoegd tot één wijk, vaak aan de rand van reeds bestaande steden. Men zou pogingen doen om de inwoners in het proces te betrekken. Gemiddeld iets meer dan de helft van de inwoners neemt effectief deel aan de hervestiging in het voorgestelde nieuwe gebied.

In november 2022 komt opnieuw beweging in de zaak. De deelstaatregering van Nordrhein-Westfalen beslist om al tegen 2030 af te stappen van bruinkool. Keyenberg, Berwerath, Kuckum, Unterwestrich

“Alle dorpsbewoners zijn verwikkeld in onderhandelingsgesprekken met RWE om de waarde van hun huizen en grond te bepalen”

en Oberwestrich mogen dan toch blijven staan. Een gerechtshof moet over het lot van Lützerath beslissen. Ondanks massale protesten en een bezetting door activisten werd het gehucht in januari 2023 afgebroken. In de geredde dorpen is de sfeer gemengd: er is opluchting, maar de beslissing kwam laat, misschien wel te laat. De naderende afbraak van het dorp door RWE heeft de plek jarenlang onleefbaar gemaakt. Minder dan een kwart tot de helft van de oorspronkelijke inwoners

Borduurwerk van de Heilig-Kreuz-Kirche in Alt-Keyenberg. De afbraak van de kerk was oorspronkelijk in 2023 gepland

Alexander in zijn naaiatelier in Neu-Keyenberg

woont er nog. Infrastructuur is verwaarloosd. Nog deze zomer wil RWE de L12 afbreken, een belangrijke verbindingsweg naar andere dorpen. De toekomst hangt werkelijk af van de kracht van de resterende bewoners om er opnieuw iets op te bouwen en nieuwe inwoners te vinden. Wie hervestigd is, staat voor de grote uitdaging opnieuw een gevoel van thuis te vinden.

KEYENBERG: EENZELFDE DORP OP EEN NIEUWE PLAATS

Alexander (30) zit tussen historische naaimachines in zijn pas gebouwde huis in Neu-Keyenberg, de hervestigingsplek voor zowel Keyenberg, Kuckum, Berwerath, Unterwestrich als Ober-

westrich. In zijn atelier restaureert hij het borduurwerk van oude verenigingsvlaggen, een uitstervend ambacht. “Ik denk dat dat ook met de hervestiging te maken heeft. Na onze verhuis wou ik iets ‘ouds’ conserveren. Als ik deze kamer binnenstap, heb ik het gevoel even weer een oudere wereld binnen te stappen, eentje met geschiedenis.”

Neu-Keyenberg lijkt inderdaad een plek zonder geschiedenis: de witte, afgelichte huizen komen recht uit de catalogus. De plek, zo'n 7 kilometer verwijderd van de oude dorpen, is letterlijk nog 'in de maak'. Op een doordeweekse ochtend hoor je het gedreun van talrijke bouwcranes. Over de hele wijk rijzen kranen, aan elke straathoek staat een dioxitoilet, container of graafmachine. De verschillende historische kerken en kapellen uit de oude dorpen worden hier samengevat in één sobere kapel in strakke nieuwbouwarchitectuur.

Buiten de straatnamen doet in feite niets denken aan het oude dorp, dat met haar vele vierkantshoeves een geschiedenis

Een kleine, maar vrolijke carnavalsstoet trekt door Neu-Keyenberg

heeft die terugloopt tot in de vroege middeleeuwen. In dat opzicht voelt het bijna deprimerend om er rond te lopen. Tot er ineens wat kleur in het straatbeeld komt; in een kleine, maar vrolijke carnavalsstoet trekken de bewoners op een grijze dinsdagochtend door het dorp.

Alexander: *“De architectuur en oude dorpsstructuur zijn we kwijt. Maar wat door mensen gekenmerkt wordt, dat hebben wij meegenomen. De vele tradities en gebruiken, zoals de schutterfeesten en carnaval.”*

Alexander groeide op in Alt-Keyenberg. De groeve – hij noemt ze ‘het gat’ – was een constante aanwezige in zijn leven. Als kind reed zijn vader regelmatig met hem naar één van de uitkijkpunten: *“Ooit zal Keyenberg er zo uitzien”*. Zijn verhouding met zijn geboortedorp om-

schrijft hij dan ook als de begeleiding van een stervende: altijd bewust zijn dat de momenten die je nog zal meemaken, eindig zijn. Na zijn studies trok Alexander terug naar Keyenberg, goed wetend dat het nog steeds dreigde te verdwijnen. Vele ouderen hadden op dat moment al opgegeven: zij stonden immers reeds in de jaren '80 met fakkels aan de rand van de groeve. Ze verloren hun hoop in de jaren '90, nadat Die Grünen eindelijk in de regering kwamen en ondanks allerlei beloftes de uitbreiding van Garzweiler II toch goedkeurden. Alexander hoopte dat er na al die decennia voldoende in beweging was. Toch bleef hun lot altijd aan een zijden draadje hangen; jarenlange, tergende onzekerheid, die pas eind 2022 werd beëindigd. De hervestiging begon echter reeds in 2016, de meesten zijn tegen 2018 verhuisd.

Natuur is een grote afwezigheid in het nieuwe dorp

Dat de klimaatacties en -discussies in dat jaar weer toenamen, vond hij wel een goede zaak, maar de strijd was voor hun eigenlijk al gestreden, een extra greintje hoop op dat moment voor sommigen misschien des te pijnlijker. *“A was gezegd. Nu moest B komen. Dat het opnieuw ter discussie kwam onder invloed van een toenemende klimaatlobby, zorgde ervoor dat wij als bewoners na een tijd een politieke speelbal werden. De discussies over klimaatdoelen gingen op en af, zelfs op Europees niveau, maar werd erbij stilgestaan dat wij al midden in een hervestigingsproces zaten? Dat wij wel verondersteld werden keuzes te maken?”*

Zelf heeft hij de beslissing wel lang uitgesteld, maar toen hij merkte hoe het dorp leegliep, was de keuze snel gemaakt. Heimat is voor hem vooral de mensen, de plek komt op tweede plaats. Hij besloot dat het beter was om te vechten voor een zo goed mogelijke nieuwe plek. Ook op dat vlak werd hij echter teleurgesteld: niet per se door RWE alleen, ook door de lokale politiek. *“Ik heb nooit het gevoel gehad dat we veel inspraak kregen. We konden schijnkeuzes maken uit voorstellen die op elkaar leken. Nu moet ik wel eerlijk toegeven dat ik ook niet super veel ambitie had om te participeren, je hebt al genoeg aan je hoofd, iedereen was - noodgedwongen - met grote privé-beslissingen bezig. De landbouwers op wiens velden de nieuwe plek werd gepland, waren in de keuze van die plek trouwens niet eens betrokken geweest. Tijdens een infomoment stonden*

ze dan op om te vragen of iemand eigenlijk wel eens aan hen had gedacht, dat ze op die velden hun levensonderhoud verdienen. Pure realiteitsatire. Maar zulke situaties zijn hier niet zeldzaam.”

“Zeker heeft RWE wel wat uit de afgelopen hervestigingsprocessen geleerd. Een aantal zaken gingen vlot. Maar natuur is bijvoorbeeld een grote afwezigheid: bomen hadden ze al tien jaar geleden kunnen planten. Er is echt geen excuus, ze hebben immers alles meticuleus gepland: waar elk huis komt, waar groene zones komen.” De huizen zijn gebouwd, daartussen is er vooral leegte: geen schaduw in de zomer, geen bescherming tegen de koude tocht in de winter. *“En sinds de oude dorpen zijn gered en de hervestiging bijna is afgesloten, heb ik het gevoel dat RWE en de stad zich steeds meer terugtrekken. De beloofde ondersteuning, bijvoorbeeld voor het verenigingsleven, blijven steeds meer uit.”*

Zelf bracht Alexander de zomers van zijn jeugd door met boomhutten maken en vee hoeden op de boerderij van de burens. *“Mijn zoon is hier geboren en zal anders opgroeien, meer als een stadskind. Voor hem zal het wel thuis zijn. Van de hervestiging zal hij enkel de verhalen horen, net als mijn grootmoeder mij dingen vertelde uit de oorlog, die ik nooit ten volle kon begrijpen, omdat ik het zelf niet meegeemaakt heb.”* In zekere zin is Alexander blij dat Alt-Keyenberg blijft bestaan: ooit kan hij zijn zoon tonen waar hij is opgegroeid. Tegelijk maakt hij momenteel een wijde boog om de oude dorpen, uit zelfbescherming. De emoties zijn nog vers.

Dat de dorpen ‘gered’ zijn, laat hem immers met gemengde gevoelens achter. *“Alle media schrijven over de redding van de dorpen. Volgens mij was die uiteindelijke ad hoc beslissing – na al die jaren – niet meer dan een signaal dat Duitsland wou uitsturen naar de wereld: ‘Kijk, wij doen wel moeite voor het klimaat’. Omdat Duitsland op dat vlak gefaald heeft en aan het falen*

is. Voor mij zijn die dorpen niet gered. Vijf jaar geleden had het misschien nog gekund. Nu zijn er enkel verliezers. Er wonen nog enkele luttele families ja, vaak degenen die eigenlijk geen keuze hadden, omdat er hier geen plek is voor hun paarden, hun vee, hun landbouwgrond. De grootvader van een vriend, een man die de tachtig gepasseerd is, verloor zijn eeuwenoude hoeve. Hij ging verbazingwekkend goed om met de verhuis, maar nu? Hoe ga je daarmee nu om? Alles voor niets?”

De hele aangelegenheid is gespannen. De huizen zijn in handen van RWE, wie er nog woont pleit voor een herinvulling van de plek. Niet alle oorspronkelijke bewoners zijn er echter mee gediend dat anderen over hun oude thuis beslissen, ook al zijn ze zelf verhuisd nu. *“Eigenlijk had de stad jaren geleden al op deze situatie kunnen anticiperen, zeker als men realistisch naar de toekomst keek. Nu doen ze verrast en proberen ze jaren te laat de dialoog te faciliteren rond de omgang met het ‘plotse’ behoud van de oude dorpen. Maar op dit moment gaat er bij iedereen te veel emotie mee gepaard, al snel worden discussies heel erg persoonlijk. Terwijl eigenlijk niemand hier nog zin heeft in conflict.”*

Die problematiek weerspiegelt zich ook in dezelfde straatnamen, dezelfde dorpsnamen die de plekken dragen. Het zorgt niet alleen voor postchaos, maar rijst ook de vraag wat er in de toekomst met die namen moet gebeuren. Alexander: *“Keyenberg is hierheen verhuisd. Voor mij gaat de geschiedenis hier verder, zij kunnen iets nieuws beginnen, met een nieuwe naam. Ik vind het belangrijk dat het woord ‘Neu’ in Neu-Keyenberg ooit verdwijnt. Ik wil niet dat wij altijd categorie B blijven.”*

Hoop put Alexander vooral uit het verenigingsleven. De dorpen hebben een lange traditie van schuttersgilden, die jaarlijks dorpsfeesten organiseren. Ineens zijn er erg veel nieuwe leden bijgekomen: mensen die zich in de oude dorpen niet engageerden in het verenigingsleven, doen dat nu wel. Dat geeft hem vertrouwen dat het verdergaat: *“Als je hier als buitenstaander rondloopt, denk je waarschijnlijk dat dit een kille, troosteloze verkavelingswijk is. Maar ik weet wie er in elk huis woont. We kennen elkaar. Moesten de oude dorpen niet blijven staan, waren de groeve, RWE en heel de hervestiging hier eigenlijk geen gespreksonderwerp meer.”*

Neu-Keyenberg, vanop een afstand, op een mistige ochtend

KABAAL MAKEN TOT ZE
LUISTEREN

Britta (51) zou zichzelf nooit in Neu-Keyenberg zien wonen. Ze leeft in Berverath, een idyllisch dorp met veel hoeves, dat als laatste moest verdwijnen in 2028. Haar familie is zelfvoorzienend, maar voor hun 2000m2 tuin moeten ze door het gedaalde grondwater al jarenlang leidingwater gebruiken. In de buurdorpen Westrich en Keyenberg zijn de graafmachines een constante aanwezige .

Reeds op zesjarige leeftijd hoorde Britta haar ouders praten over de geruchten dat Garzweiler weer verder zou uitbreiden. Ze lag er nachtenlang wakker van, bang dat de graafmachines er elk moment zouden zijn. Dat dat nog 50 jaar zou duren, begreep ze toen nog niet. In 2006 reed ze met haar moeder naar Otzenrath om de afbraak van dat dorp met eigen ogen te zien. Een tiental jaar later belde haar vader haar op of zij hun huis wou overkopen. “Zij waren het vechten moe. Ze konden dat niet langer, psychologisch vooral. Ze zeiden: Britta, doe jij verder. Ik vroeg mijn man of hij begreep wat dat betekende: dat men mij naar buiten zou moeten dragen, voordat de graafmachines ons huis met de grond gelijk maken. Ik ben koppig. Wie niet vecht, is sowieso al verloren.”

“De vorige generaties werden niet gehoord in hun protest. Zelf schoot ik in actie toen RWE een emissiewal bouwde, aan onze dorpen voorbij. Die 7 meter hoge wal zou ooit dienen als geluidsbescherming voor dorpen verderop en kenmerkte dus de toekomstige grens van de groeve. Voor ons voelde het alsof ze ons afsloten van de wereld. We waren al toegeschreven aan de put in feite. Toen realiseerde ik mij, mede door de successen in de Hambacher Forst sinds 2015: we moeten echt kabaal beginnen maken. Aanvankelijk dacht ik

vooral aan mijn dorp, later kwam daar ook steeds meer milieubewustzijn bij. We gingen oppodistaan, contacteerdendepers, haalden betogers naar de groeve, kortom organiseerden het protest. Ik ben zelf nooit in de groeve geweest, maar wanneer de wegen naar Immerath werden afgesloten, tekenden we plannetjes hoe betogers er via veldweggetjes toch konden geraken. Dan maakte ik een vreugdedansje in onze living als we telefoon kregen dat ze in de groeve zaten. In 2018 richtten we ‘Alle Dörfer Bleiben’ op. We kregen steeds meer betogers naar hier. Helaas soms ook mensen die minder respectvol waren tegenover de verlaten huizen, maar het was nooit gelukt zonder verenigde krachten!

Ook Britta denkt dat de redding laat kwam – uiteindelijk hebben mensen hier bijna vijftig jaar afgezien. Toch ziet ze het niet als een totaal verlies: “Het ergste voor mij was geweest wanneer de bruinkool nog vanonder de dorpen was gehaald. Dat was rampzalig geweest. In Keyenberg zijn nu 90% van de mensen verhuisd. De meeste huizen zijn door jarenlange leegstand onbewoonbaar. Er zal daar veel nieuws moeten ontstaan. Bij ons in Berverath is de helft blijven wonen – niet omdat wij strijdvaardiger waren, gewoon omdat wij net iets meer tijd hadden. Ik verwijt het niemand die is vertrokken. Dat was jarenlange psychologische terreur. In feite heeft niemand een keuze gemaakt. Ja, je kon het tijdstip kiezen waarop je vertrok. Maar in hoeverre is dat een keuze als RWE blijft aanbellen aan je deur? Als je denkt dat je je grond zal verliezen zonder er ook maar een cent voor te krijgen? Er was geen vreugde meer in de dorpen. Het enige gespreksonderwerp was RWE en tegelijk babbelde niemand erover of die bleef of niet.”

Britta begrijpt dat sommigen kwaad zijn over het behoud van de dorpen, dat ze ze toch liever afgebroken zien. Mensen die willen afsluiten en dat nu niet kun-

Britta in de oude brandweerkazerne in Alt-Kuckum. Ze gebruiken de plek intussen als ontmoetingsruimte.

nen. Toch denkt ze dat ze er ooit blij over zullen zijn: “Ik vertel dan altijd over mijn dementerende grootmoeder. Binnen zat ze volledig te verkwijnen. Van zodra wij met haar door het dorp wandelden, leefde ze ineens weer op, begon te vertellen welke streken ze had uitgehaald in dit huis of aan deze hoek. Dat zijn herinneringen die echt verbonden zijn met een plek, en waarvan ze ons gingen beroven. Ik merk dat zelf ook met Immerath: ik heb daar mijn schooltijd doorgebracht, maar ik kan daar nooit meer naartoe.”

Na de ‘redding’ heeft Britta haar engagement bij ‘Alle dörfer bleiben’ losgelaten, in plaats daarvan is ze actief bij de nieuw gestichte ‘Dörfergemeinschaft Zukunfts-dörfer’. In feite begint nu pas het tweede deel van hun strijd. “Nu kunnen en moeten we eindelijk naar de toekomst kijken. We willen dat er weer leven komt in de dorpen. Mensen die nog twijfelen tonen dat het het waard is om te blijven. Vorig jaar organiseerden we drie feesten, brachten eindelijk weer wat vreugde terug. Dat was geweldig. Na tien minuten was RWE geen onderwerp meer. Het was alsof de dorpen wakker werden.”

Uiteinde van het dorp Westrich - de graafmachine kenmerkt het begin van de groeve, enkele 100 meters verderop

Intussen vonden Oekraïense vluchtelingen en enkele slachtoffers van de Duitse overstromingen in 2021 een tijdelijk verblijf in de verlaten huizen. Er zijn eindelijk weer families met jonge kinderen. Na vele jaren stilte klinkt er weer kinder-gelach op straat. “Zowel het uitzicht van de dorpen als de mensen zullen onvermijdelijk veranderen. Het zal ook multicultureler worden. Dat lijkt me ook goed zo. Al wordt dit een moeilijk proces. Veel dingen liggen erg gevoelig, zowel bij mensen die hier wonen als bij de mensen die verhuisd zijn. Daar moet je rekening mee houden, maar het wordt onmogelijk om iedereen gelukkig te maken.”

Britta is intussen zelf actief geworden in de lokale politiek, maar ze denkt tegelijk dat politici zich beter niet al te snel mengen. “Er is ondersteuning nodig, maar ook tijd. Mensen moeten de nieuwe situatie laten bezinken. Zoiets is nog nooit eerder gebeurd. Het heeft geen zin om over de hoofden van mensen heen toekomstvisies te maken aan de hand van niet representatieve online-bevragingen. Ze mogen ook niet in de valkuil trappen te veel als een ingenieursbureau te werk te gaan, zomaar een of andere ruimtelijke planning op te stellen. Dit is geen stad, dit zijn dorpen, met een eigen wil en karakter. Ik denk dat het enorm belangrijk is om met mensen ter plekke te gaan praten, maar ik denk dat we vooral als bewoners zelf mee aan tafel zullen moeten gaan, met politici én RWE, ook al was RWE jarenlang mijn grootste tegenstander.”

In tegenstelling tot Alexander ziet zij wel nog veel verbinding tussen de oude en nieuwe dorpen. “Wij bezoeken hen tij-

dens het meifeest in het nieuwe dorp. De dag erna plaatsen we hier meibomen. Vorig jaar kwamen dertig jongeren uit Neu-Kuckum op de fiets naar hier. We zijn al volop aan het plannen voor dit jaar!”

OVERSTEMD DOOR
EEN MACHTIGE
KOOLINDUSTRIE

Britta en Alexander zijn slechts twee stemmen uit meerdere generaties wiens levensgeschiedenis op verschillende manieren getekend werd door een machtige koolindustrie. Iets wat amper naar voren komt op de infobordjes die RWE bij haar officiële uitkijkpunten plaatst. De plek wordt wél opgeleukt door stalen zonnebankjes, enkele fitnesstoestellen en een speelpleintje. Een gezin neemt

selfies voor de put als herinnering aan hun tripje. In de verte tekenen dikke watterdampwolken zich af tegen de blauwe lucht. In de elektriciteitscentrales Neurath, Weisweiler en Niederaussem wordt de bruinkool uit de streek gestookt. Alleen deze drie centrales zorgden in 2021 al voor een CO2-uitstoot van meer dan 50 miljoen ton. Daarmee behoort RWE samen met het Poolse PTG tot de grootste vervuilers van Europa. Hoewel de deelstaatregering en RWE in oktober 2022 overeenkwamen de centrales minder lang in werking te laten, werden reeds verschillende stops, gepland voor 2023, uitgesteld omwille van de energiecrisis. De centrales zullen dus waarschijnlijk nog enkele jaren vervuilen, maar vooral ook: de Heimat van duizenden mensen is hier in rook opgegaan.

Het dorp Mühlrose en een stuk bos in de Lausitz, het oosten van Duitsland, dreigen nog steeds te verdwijnen in de bruinkoolgroeve Nochten van energiegigant LEAG.

Op de hoogte blijven? Je kan onder andere de socials van Alle_doerfer_bleiben en Ende_Gelaende volgen.

BRONNEN

<https://www.virtuelles-museum.com/ort/braunkohlegebiet-garzweiler-ii/>

<https://www.bund-nrw.de/themen/braunkohle/hintergruende-und-publikationen/braunkohlenkraftwerke/kraftwerksstandorte/>

<https://ember-climate.org/insights/research/top-10-emitters-in-the-eu-ets-2021/>

<https://www.clientearth.org/projects/the-greenwashing-files/rwe/#:~:text=According%20to%20a%20March%202021,that%20of%20Germany's%20electricity%20average.>

Een deels bewoonde straat in Alt-Kuckum. De meeste huizen zijn na jarenlange stilstand onbewoonbaar

DIVERSITEITSDAG

OVER ASS EN ADHD

DOOR Margot Draelants

In het algemeen komt het erop neer dat je moet zorgen voor een duidelijke structuur en duidelijke afspraken. Zorg voor een zone waar kinderen tot rust kunnen komen als het even te veel wordt voor hen. Herhaal of verduidelijk de boodschap soms eens extra. Tot slot, elk kind is uniek en vraagt een andere aanpak, bekijk elk kind als individu en zoek de gelijkenissen en sterktes van het kind en gebruik ze. Bekrachtig het positieve gedrag van de kinderen, want dat werkt :)

Ik raad het iedereen om naar de volgende vormingen te komen als individu of afdeling! Het is bruikbaar voor iedereen. Kortom het was een gezellige, boeiende dag! (Tijl, JNM Hageland-Zuiderkempen)

MURYEL - HAGELAND-ZUIDERKEMPEN

18 maart organiseerde de inclusieploeg een diversiteitsvelen) verre Antwerpen (sorry Gentenaren en Co!). De dit schooljaar stond in het teken van ASS en ADHD.

Aan de hand van speelse maar leerrijke activiteiten leefden we ons in in de belevingswereld van neurodiverse kinderen en ondervonden zo hun fantastische kwaliteiten, maar net zo goed de struikelblokken waarmee zij te maken krijgen. Daarnaast kregen we ook meer theoretische inzichten die we hebben proberen bundelen in de letterwoorden FOPVOS en KEVERS (waarover straks meer :)

Maar wat zijn ADHD en ASS nu precies? Velen hebben wel een vaag idee over wat het zou kunnen betekenen, maar daar houdt het dan vaak ook op. Ik ben één van die velen. Of dat 'was' ik toch zeker (vóór die mega interessante diversiteitsdag natuurlijk).

MARGOT ANTWERPEN

In het leuke, ruime scoutshuis stonden er twee interactieve (yay!) vormingen op de planning. Het thema van deze diversiteitsdag sprak me meteen aan, omdat ik nog niet zoveel wist over ASS en ADHD, maar het wel belangrijk vond hier meer over te weten, als mens, maar zeker ook als leiding in de jeugdbeweging.

EINDELIJK EENS LAAT OPSTAAN VOOR EEN ACTIVITEIT VAN NATIONAAL ;)

Ik hoopte een aantal tips te krijgen over hoe omgaan met kinderen die 'moeilijk gedrag' stellen. Bij mijn weten bestaat er echter geen moeilijk gedrag, het is maar hoe je het bekijkt en hoe je erop inspeelt. De vorming gaf mij een frisse blik, die ik zeker ga delen met mijn afdeling. Het was ook een interactieve en gevarieerde vorming wat het leuk en actief maakt voor de deelnemers.

"EEN BOEIENDE ROADTRIP BOORDEVOL TIPS OVER ASS EN ADHD!"

In de voormiddag ging het over ASS, we kregen kort uitleg over wateromgaat in het hoofd van iemand met ASS en hoe we er best op inspelen. We sloten af met een grappig chaotisch ladderspel om te ervaren hoe het soms voor hen kan voelen. In de namiddag volgde een interactieve sessie over hoe iemand met ADHD het leven ervaart.

TIJL - HAGELAND-ZUIDERKEMPEN

Ah de diversiteitsdag, wat gaf het weer voldoening! Samen luisteren en leren over onderwerpen die ons allemaal aangaan. Samen streven naar een JNM waarin we elk kind een veilige omgeving kunnen geven, zodat ze daarbinnen ten volle kunnen genieten en zichzelf kunnen zijn. En last but not least, samen eten van de overheerlijke snackjes.

We leerden ons verplaatsen in de schoenen van een kind met ASS en/of ADHD. Onder andere ervaren hoe prikkels binnenkomen, maar ook hoe het onbegrip van de buitenwereld dat kan. Dat 'zich verplaatsen in een ander' leert ons ons geduld bewaren en zoeken naar oplossingen waar daarvoor niet direct aan werd gedacht. In een afsluitend gesprek konden we vertellen, delen en oplossingen zoeken, zo was deze dag er weer één die goed werd besteed :)

SIEN ANTWERPEN

K Kort en bondig
Communiceer consequent, helder en concreet. Zeg wat je wel verwacht. Vermijd negaties en spreekwoorden

E Eigenheid
Iedereen is anders! Last af en vraag eventueel meer info aan ouders

V Visualiseer
Visualiseer tijd, regels, spelterrein... Doe bijvoorbeeld een spel voor. Focus op wat hetzelfde blijft en niet op wat juist anders is

E Even tijd
Geef even tijd om na te denken en te switchen tussen activiteiten. Probeer deze overgang niet te haasten en geef de persoon de tijd om aan de verandering te wennen.

R Rust en prikkels
Help rust vinden bij overprikkeling door bijvoorbeeld een rustplekje te voorzien op kamp. Zorg dat deze rustplek niet voor andere doeleinden wordt gebruikt.

S Structuur
Respecteer structuur, bied voorspelbaarheid. Zeg wat je doet, doe wat je zegt.

F Flexibiliteit
Probeer gevarieerde activiteiten aan te bieden met verschillende opties. Speel hierbij in op de noden van de deelnemers. Zorg er bijvoorbeeld voor dat er een bewegingspauze is bij rustige activiteiten

O Over- en Onderprikkeling
Wees je er bewust van dat er veel prikkels zijn en dat deze prikkels soms te hard of te zacht kunnen binnenkomen

P Positief bekrachtigen
Focus niet op negatief gedrag, maar kijk naar de sterktes van het kind of de jongere

V Vrije tijd
Vul vrije en dode momenten in om impulsieve acties tot een minimum te beperken #domoboek

O Opsplitsen van taken
Splits opdrachten op in verschillende stappen. Zorg ervoor dat deze stappen duidelijk en kort zijn. Geef niet te veel opdrachten in één keer

S Structuur
Probeer te helpen om gedachten te structureren door een duidelijke structuur aan te brengen in de activiteiten. Geef bijvoorbeeld aan hoe lang iets duurt en visualiseer dat indien mogelijk (klok/time-timer/dagplanning...)

De kampenzomer komt eraan. Dat is veel plezier, veel leden en ook heel veel prikkels. Dat is niet voor iedereen even evident. Maar we willen natuurlijk dat iedereen een leuke tijd beleeft, daarom enkele handige tips.

Zeurende kinderen, als leiding ben je er waarschijnlijk maar al te bekend mee. 'Hoe ver is het nog?', 'Wat eten we?', 'Wat gaan we straks doen?'. De vragen die meer dan één keer op een dag gesteld worden. Vaak worden ze beantwoord met: 'Nog heeeeeeel ver', 'Kak met bonen', 'Iets heel leuk'. Nooit slecht bedoeld, maar dit kan voor sommige kinderen erg lastig worden. Onvoorspelbaarheid kan een groot probleem zijn. Daarom kun je proberen iets duidelijker te antwoorden op dit soort vragen. Daarbij moet je natuurlijk niet je hele kampplanning uit de doeken doen, maar een vaag idee van wat hen nog te wachten staat, kan helpen. Leg bijvoorbeeld uit dat er straks een spel in het bos volgt of dat je eerst gaat eten. Je kunt ook een globale planning ophangen op het kampterrein. Daarbij duid je aan wanneer er een activiteit is, wanneer er tijd is voor vrij spel, de eetmomenten... In plaats van met het klassieke 'kak met bonen' verhaal op de proppen te komen, kun je eens vragen wat het kind zélf zou willen eten of voorstellen om straks eens een kijkje te nemen bij de foers.

Denk ook aan je medeleiding!

Ja, ook die kunnen wel eens volledig overprikkeld geraken. Ze zijn natuurlijk al wat ouder en wijzer (de meeste dan toch :)), maar soms is het voor hen ook even te veel. Gun ook hen af en toe wat rust en stilte, er zijn altijd wel momentjes dat iemand van de leiding even kan pauze nemen. Wees je hier als voorzitter (of medeleiding) bewust van en respecteer elkaars grenzen.

CHIARA
PALLIETER-
LAND

De rusttent!

(of weententje zoals we het op congres noemden). Het kan voor veel kinderen een wereld van verschil maken. Zorg voor een afgebakend plaatsje of zelfs een tent waar, men tot rust kan komen. Probeer een plekje te vinden dat een beetje afgelegen is, maar dat je nog wel in het oog kan houden. Je kunt het er gezellig maken met kussens, een slaapzak... Je kunt er strips leggen, of noise cancelling headphones! Goede regels rond dit plekje zijn wel belangrijk. Maak duidelijk dat dit een plaats van rust is en geen hangplek.

“WAT NU OP KAMP?”

Postitief bekrachtigen

Die 'vervelende' pieper, die alweer eens niet oplette bij je speluitleg, was wel mega enthousiast tijdens het spel. Of die ini die boos werd om een kleine verandering was wel net mega gefocust de raadsels in het bosspel aan het oplossen. Ja, soms is het als leiding (met slaaptekort) niet makkelijk om je geduld niet kwijt te raken. Onthoud dat kinderen met ASS en ADHD echt niet expres 'vervelend' zijn. Sommige dingen zijn gewoon lastig voor hen. Probeer daarom positief gedrag te bekrachtigen. Wat ging er wel goed? Kinderen die neurodivers zijn krijgen vaak negatieve commentaar. Dat kan ervoor zorgen dat ze zelf ook ongemotiveerd geraken; 'het is immers toch nooit goed'. Jij bent als leiding ook maar een mens, mocht je toch eens uitgevlogen zijn, kun je altijd achteraf met het kind gaan praten en de situatie uitleggen.

GDPR-PROOF DE ZOMER DOOR

WELKE FOTO'S MAG JE WEL/NIET GEBRUIKEN

Binnen enkele dagen duiken we collectief de zomer in. Lange dagen, idioot veel vrienden zien, rondhangen, op kamp gaan, de wijde wereld intrekken, dichtbij of veraf, leven op een ander ritme en onvergetelijke momenten beleven. Die onvergetelijke momenten willen we vaak vastleggen. Foto's, filmpjes, en dan, soms, vaak, delen met de rest van de wereld. Super!

Ja, foto's en filmpjes delen is geweldig. Zien wat je vrienden uitspoken, ook al zitten ze een paar duizend kilometer verder in een brakke tent, de max. Alleen zit er een addertje onder het gras...

ME, MYSELF AND I

Jij tegen een bergwand. Jij in de wei met een paardebloem erbij. Jij terwijl je de hond aait. Jij in een fris meertje, de druppels uit je haar schuddend. Jij met half-gesloten ogen, languit in het gras. Jij diep ingegraven in het zand. Jij met een vlinder op je neus. Jij...

Jij mag van jezelf zo veel en zo vaak foto's posten als je wil. Geen toestemming nodig, van niemand. Je mag dat doen op elk moment van de dag of de nacht en je mag daarbij de gekste bekken trekken, de meest bizarre houdingen aannemen, de foutste outfit aantrekken... het kan en mag allemaal. Zwier maar online! (Ok, soms slaap je er beter een nachtje over, maar wettelijk gezien kan je niet in de problemen komen omdat je jezelf post op sociale media)

JIJ, ZIJ, DIE OF HIJ

Van zodra er een ander in beeld komt (je mag dat nogal letterlijk nemen 'in beeld'), is het een ander verhaal. Om een herkenbare foto te posten van iemand anders heb je altijd toestemming nodig. Het maakt niet uit dat het je zus is, of je papa. Je moet eerst toestemming vragen voor je een foto (of een reeks foto's) online zet.

Stel dat je zus zegt dat je foto's op instagram mag zetten van haar, verkleed als eenhoorn terwijl ze de kaarsjes op de verjaardagstaart uitblaast, dan is het natuurlijk niet nodig dat ze voor elke aparte foto toestemming geeft.

Ook je beste vriend(en) mag je niet zomaar op socials gooien zonder toestemming te vragen. En, zij mogen ook niet zomaar foto's van jou ergens online zetten zonder dat jij gezegd hebt dat het ok is voor jou. Dus als dat wel gebeurt, mag je daar echt iets van zeggen, want het is niet zoals het hoort.

ALTIJD IS NIET ALTIJD-ALTIJD

De wetgever heeft het dus knap lastig gemaakt voor wie graag foto's maakt en beelden deelt, maar ook niet helemaal onmogelijk. Ja, de privacy van mensen staat -terecht- voorop. Dus, als je een close-up maakt van iemand, of een foto van één specifiek persoon, of van enkele personen, die herkenbaar in beeld zijn, heb je inderdaad altijd toestemming nodig. Het gaat dan om een 'gericht beeld'.

Wanneer heb je die toestemming dan niet per se nodig? Als er sprake is van een 'niet-gericht beeld'. Dat kunnen sfeerbeelden zijn (vaak getrokken van verder weg, zodat er ook meer omgeving en

context op de foto staat), een foto van een groter groepje mensen, en zeker niet met de focus op één persoon. Het kan natuurlijk nooit kwaad als je ook dan wel toestemming gevraagd hebt.

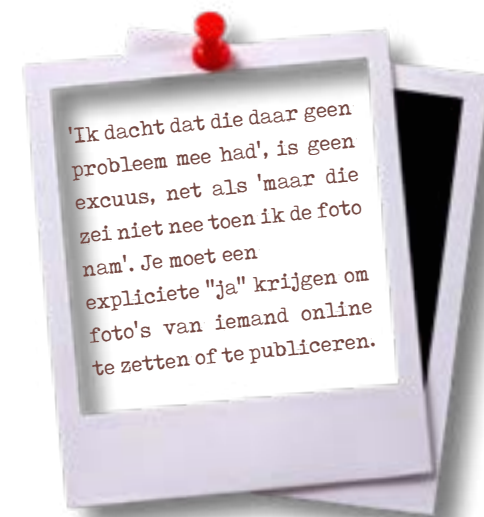
TOESTEMMING IS HET SLEUTELWOORD

Toestemming vragen dus, je had het al begrepen, maar aan wie? Makkelijk zat als het om gewone leden gaat, die beslissen lekker zelf. Als het om piepers gaat, moet je sowieso toestemming vragen aan ouder(s) of voogd(en), maar vraag het ook aan de pieper zelf. Niets zo mottig als een foto van jou op Facebook waar die volwassene wel 'ja' op zegt, maar die jij daar helemaal niet wil, ook al ben je acht, negen, of tien.

Ook bij ini's vraag je het altijd aan de ini en als je meer wil doen dan het enkel in de groep van je afdeling posten, vraag dan liefst ook toestemming van ouder(s) of voogd(en).

JA, MAAR DIE ZEI “JA”

“Ja” zeggen, is toestemming geven, maar het is een vorm van toestemming geven die moeilijk te bewijzen valt. Dus opnieuw, als je meer wil doen dan een foto in de groep van je afdeling posten, vraag je die toestemming beter op papier (of op mail, of via een form, alleszins iets wat je later terug kan bovenhalen als er discussie ontstaat). Denk vooral twee keer na voor je iets online gooit

ADHD

aandachtstekort-hyperactiviteitstoornis

cluster van uiteenlopende symptomen, die zich op verschillende manieren kunnen uiten. Vaak voorkomend zijn druk en impulsief gedrag, maar ook bijvoorbeeld moeite hebben met aandacht vasthouden. Iemand met ADHD kan bijvoorbeeld moeite hebben met focussen, maar een heel rustig persoon zijn.

Iedereen is verschillend en iedereen heeft andere noden, die bovendien nog eens afhankelijk zijn van het specifieke moment. Wat die noden precies zijn, vind je terug in het letterwoord

FOPVOS

ASS

autismespectrumstoornis

De term wordt gebruikt voor iedereen met een vorm van autisme. Als je deze diagnose hebt, wordt informatie bij jou anders verwerkt dan bij de meeste andere mensen. Sociale regels worden hierdoor minder snel begrepen. Ze kunnen wel aangeleerd worden, maar dat vergt extra energie. Een wijziging van planning of routine, kan stress, paniek en woede-uitbarstingen veroorzaken. Zowel onder- als overprikkeling (onder- of overgevoeligheid) zijn typische ASS-symptomen. Het is een spectrum, wat wil zeggen dat er verschillende kenmerken zijn die in heel wat combinaties en sterktes aanwezig kunnen zijn bij een persoon met autisme.

Iedereen is verschillend en iedereen heeft andere noden, die bovendien nog eens afhankelijk zijn van het specifieke moment. Wat die noden precies zijn, vind je terug in het letterwoord

KEVERS

KNIP ONS UIT EN STEEK ONS IN JE PORTEFEUILLE

FOTO'S OP DE JNM-WEBSITE

De foto's op de site zijn enkel zichtbaar voor ingelogde JNM-leden. Dat betekent echter niet dat we helemaal in regel zijn met hoe het moet. Binnenkort moet je ook bij elke activiteit waar je voor inschrijft, aangeven of je foto's mogen gebruikt worden in online media en/of printmedia (lees: de tijdschriften). Dat is hoe het wettelijk gezien ook hoort.

FOTO'S OP SOCIALE MEDIA

Zet geen volledige albums van jullie activiteiten voor iedereen zichtbaar op sociale media. Plaats albums bijvoorbeeld in een gesloten facebook-groep met ouders en leden, zo kunnen enkel leden van je afdeling, kamp of activiteit de foto's zien en verspreid je hun beelden niet zomaar zonder hun toestemming op het wereldwijde web.

Je kan wel een aantal sfeerbeelden (niet-gerichte beelden dus) delen op de facebookpagina of de instagram van je afdeling met een link naar deze gesloten groep of naar het album op de website. Dit zorgt er niet enkel voor dat je niet zomaar elke foto deelt met de wereld, maar ook dat je kieskeurig kan zijn en enkel de beste beelden kan selecteren om te delen. Denk er aan dat je voor gerichte beelden altijd toestemming nodig hebt van de persoon (personen) op de foto, ook als je die publiceert in een besloten groep.

FOTO'S OP GOOGLE DRIVE, ONE DRIVE...

Je kan op Google Drive of One Drive ook mappen delen met een selecte groep personen (bijvoorbeeld ouders van leden). Ook op deze manier kan je je kampfoto's verspreiden zonder dat ze door de hele wereld gezien worden.

Dit schema geeft je snel, en vrij intuïtief een antwoord op de vraag of je een foto wel of niet mag gebruiken en maakt duidelijk dat je sowieso altijd toestemming nodig hebt (schema: Chiara Jacobs)

FOTO'S IN HET (AFDELINGS)TIJDSCHRIFT

Als je je afdelingstijdschrift enkel naar leden van je afdeling stuurt, zijn de meeste foto's die je op de JNM-website plaatste wel oké voor publicatie. Voor een foto van een persoon (personen) op de cover vraag je altijd om toestemming.

Verspreid je je tijdschrift breder dan enkel naar leden (bijvoorbeeld ook naar de lokale natuurliefhebbers, je legt het bij de bakker,...), dan geldt de regel over gerichte beelden en toestemming vragen.

ONREGELMATIGHEDEN

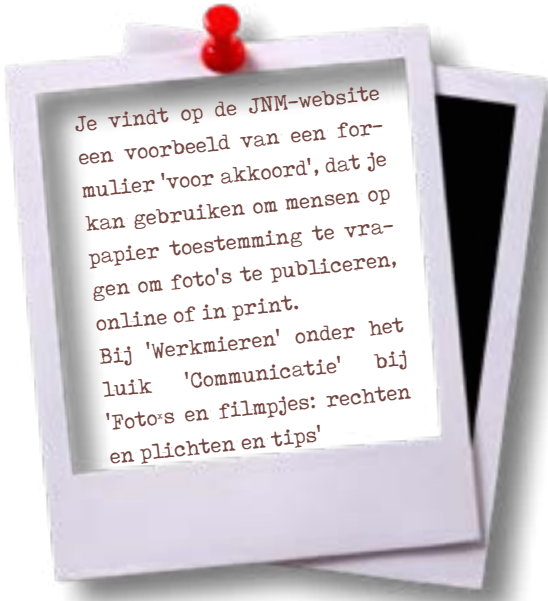
Merk je, ondanks de voorzorgsmaatregelen, toch onregelmatigheden in het gebruik van de foto's / filmpjes? Haal ze dan offline en meld dit bij de politie of via <http://childfocus.be/nl>

MEER INFO

Wil je nog beter weten hoe de vork in de steel zit, dan kan je onder andere terecht bij:

- www.ikbeslis.be
- <https://www.mediawijs.be/nl/online-privacy>
- www.gegevensbeschermingsautoriteit.be
- breedbeeld.org/
- www.mediawijs.be

Als zoekterm gebruik je best 'portretrecht' of 'recht op afbeelding'

NATIONAAL KORT

Het einde van het werkjaar is in zicht, maar afgelopen semester is er nog heel wat gebeurd bij JNM Nationaal. In deze rubriek houden we je op de hoogte van de belangrijkste ontwikkelingen, beslissingen en gebeurtenissen bij Nationaal. We lichten uit waar de ploegen van het HoofdBestuur mee bezig zijn en lichten toe wat er is besproken op de Algemene Vergadering, de Bestuursvergadering of tussen de soep en de patatten.

DOOR Raf Vanisterbecq

BESTUUR

Het Bestuur besliste dat congreslocaties vanaf nu een werkjaar op voorhand zullen worden vastgelegd. Er werden richtlijnen voor genderneutraal schrijven goedgekeurd. De domiciliëringen en de afdelingsnieuwsbrief werden dan weer afgeschaft. We reflecteerden uitvoerig over de werking van de ploegen en het Bestuur, ook op basis van de HB-enquête. Door nieuwe regels vanuit de overheid besliste het Bestuur dat we een nieuwe functionaliteit inbouwen in de website om de administratie van fiscale attesten te vereenvoudigen. De Jeugdploeg bracht verslag uit van hun vorderingen om de toekomst van hun ploeg opnieuw vorm te geven. We gaven groen licht om drie jobstudenten aan te werven en besloten om opengestelde afdelingskampen extra financiële middelen te geven. Drukke, gevarieerde maanden voor ons Bestuur, en dit is nog maar een greep uit alles wat besproken is. Omdat de boog ook niet altijd gespannen kan staan, gingen onze bestuurders ook op team-buildingsweekend naar De Panne.

ALGEMENE VERGADERING (AV)

Op 11 maart zakte JNM af naar Melsen, waar de Koers-AV-Fuif 2023 doorging. Deze editie werd georganiseerd door JNM Onderstebovenshelde. Voor het eerst in jaren was er nog eens een échte Koers-AV-Fuif, mét een koers dus. Het peloton vertrok vanuit het Citadelpark in Gent. De eerste die na een parcours van zo'n 35 kilometer de zaal in Melsen bereikte, was de winnaar. In de finale schudde Twan van JNM Zuidwest-Brabant zich los uit een kopgroep van vier. Zo verzekerde hij zich van de overwinning in de eerste JNM-koers sinds het zomercongres van 2019 in Genk. De deelnemers kregen een vorming EHBO van de Vormingsploeg, de rest van het volk stroomde toe voor een lekkere maaltijd, gevolgd door de Algemene Vergadering.

Op de AV van maart, soms wel de 'financiële AV' genoemd, worden de financiële resultaten van het vorige kalenderjaar en de begroting voor het nieuwe gestemd. Maar het is niet al financiën wat de klok slaat. We stemden ook over het voortgangsrapport en de Natuurstudiewerkgroep stelde hun veldgids voor. De dag werd op traditionele wijze afgesloten met een knaller van een JNM-fuif tot in de vroege uurtjes! De volgende AV-afpraak is deze zomer op congres, dan stemmen we over moties. Tot dan!

NATUURSTUDIEWERKGROEP (NWG)

De Natuurstudiewerkgroep leverde na jaren voorbereiding hun eigen veldgids af. Alle afdelingen kregen het boek gratis, binnenkort is het ook te verkrijgen in de JNM Winkel. Met een dikke shoutout naar de vormgevers van de Communicatieploeg! In de paasvakantie ging het Natuurstudiecongres door in de Gaume en het voorjaarsprogramma van de NWG bestond verder uit twee vleermuizenweekends, een pissenbeddensoirée, een weekendje in de Viroin, 1000-soortendag en een dagje spotten aan zee.

EN VERDER...

De Vormingsploeg (VP) stoomde de volgende generatie JNM-begeleiders klaar op hun animatorcursussen in de krokus- en paasvakantie. **De Jeugdploeg (JP)** maakte een piep-spel voor de Wilde Snuitdagen waar een groot deel van onze afdelingen mee aan de slag ging. Ze organiseerden ook een dubfeestje in de Minus One waar naar schatting zo'n 500 mensen op afkwamen. **De Praktische ploeg (PP)** hield uitgerekend op de Dag van de Arbeid een grote werkdag op het Bondssecretariaat waarop tal van klusjes uitgevoerd werden. Ook de Maandagavonden waren de afgelopen maanden weer een groot succes. **De Inclusieploeg (IP)** organiseerde al voor de tweede keer dit jaar een Diversiteitsdag. Deze keer zoomden ze in op omgaan met ASS en ADHD. Daarnaast schoot het drempeltraject in gang, een traject waarmee we drempels willen identificeren en aanpakken die (potentiële) JNM'ers ervaren. **De Natuurfotografiewerkgroep (NFWG)** van de Communicatieploeg (CP) nodigde Simon Vandepitte uit voor een lezing over zijn fotografieavonturen in Finland, maar trok ook zelf met een camera het veld in, meer bepaald in het Zoniënwoud. **De Afdelingsondersteuningsploeg (AOP)** hield een AOO-dag in Gent én in Mechelen (AOO = afdelingsondersteuningsoverleg.) Het ging onder andere over een nieuwe ploegstructuur. De AOP wil minder werkdruk op de voorzitter (en het personeel), waarbij meer wordt gedragen door de ploegleden, en ook het ploeggevoel versterken. Zo willen ze vanaf volgend werkjaar werken met een secretaris, een afdelings-RAC'er, een regio-RAC'er en een ploeg-RAC'er. Hier hoor je ongetwijfeld nog meer over op het zomercongres.

6.10.2023

NAZO40

IN DE VOORUIT

vierNulvier

